

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

MARKÉTA KAKÁČOVÁ

III. ročník – prezenční studium

Obor: Pedagogika – Veřejná správa

MATERIÁLNÍ ASPEKTY ŠKOLNÍHO KLIMATU

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Jana Kantorová, Ph.D.

OLOMOUC 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
a že jsem použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 5. března 2010

podpis

Poděkování

Děkuji PhDr. Janě Kantorové, Ph.D. za její podněty a rady, které mi jako vedoucí mé bakalářské práce poskytovala při jejím zpracování.

Děkuji ředitelce, učitelům a žákům základní školy, v níž jsem prováděla výzkum pro tuto práci.

OBSAH

OBSAH	4
ÚVOD	6
1 TEORETICKÁ ČÁST	9
1.1 Objasnění pojmů prostředí, škola, atmosféra, klima	9
1.1.1 Prostředí	9
1.1.2 Škola	10
1.1.3 Atmosféra.....	11
1.1.4 Klima a klima školy	12
1.2 Školní klima	16
1.2.1 Hodnocení školního klimatu	18
1.2.2 Proč je důležité zajímat se o školní klima	20
1.3 Materiální aspekty školního klimatu	24
1.4 Školní klima dnes a včera	30
1.5 Shrnutí teoretické práce	34
2 PRAKTICKÁ ČÁST	35
2.1 Informace o zkoumané škole	35
2.2 Cíle a hypotézy výzkumu	36
2.3 Výzkumná metoda	38
2.4 Zjišťování charakteristiky školního klimatu ZŠ pomocí dotazníku	41
2.5 Výsledky výzkumu na základě průměru	43
2.6 Výsledky ověřování hypotéz.....	46
2.6.1 H1: Existují rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u žáků a učitelů	46

2.6.2	H2: Existují rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u dívek a chlapců 1. stupně	46
2.6.3	H3: Existují rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u dívek a chlapců 2. stupně	47
2.6.4	H4: Existují rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u žáků 1. a 2. stupně.....	48
2.6.5	Pro H5: Existují rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u žáků, kteří prospěli s vyznamenáním a žáků, kteří prospěli (popř. neprospěli)	49
2.7	Shrnutí praktické práce	50
ZÁVĚR		52
POUŽITÁ LITERATURA.....		54
SEZNAM PŘÍLOH		58

ÚVOD

Již ve starověku Antifones řekl, že prostředí, ve kterém se člověk zdržuje většinu dne, určuje jeho charakter. Zamyslíme-li se nad tímto výrokem, položíme si otázku: a které prostředí to je? Narodíme se a jsme přivedeni do rodiny, která v nás zpočátku vidí drobný, roztomilý, nevinný a nesamostatný uzlíček. Nejdříve se naši rodiče, prarodiče a další příbuzní sklání nad postýlkou a říkají si, jaké jsme krásné miminko. V těchto chvílích máme pozici nejobdivovanějšího člena rodiny, každý nám věnuje svoji pozornost, což se ale zanedlouho změní – přestaneme být těmi dokonalými členy rodiny a začnou nás vychovávat. Učí nás mluvit, hrát si, jíst, říkají nám, co je dobré, co špatné, co smíme a nesmíme, až přijde ta chvíle a my se dostaneme do kolektivu kamarádů - do školky.

K výchově rodičů se přidá i působení výchovně-vzdělávací instituce, která nás po mnoho dalších let připravuje na osobní, občanský a pracovní život. Dalším prostředím, ve kterém trávíme většinu dne se později stává pracovní kolektiv.

Které prostředí nás ale jako osobnost ovlivňuje nejvíc? Které utváří naše způsoby jednání a chování, naše hodnoty, zájmy, ideály, představy o světě i nás samých? Co nás kultivuje tak, že z nás vznikne plnohodnotný člověk? V první řadě to jistě je rodina a škola. Obě tato prostředí nás ovlivňují nejvíce v době, v němž se teprve utváří naše názory na svět, vzorce chování, hodnoty a zásady. Bude-li naše rodina dysfunkční, rodiče nás nepohladí, nepodpoří, budou nás zanedbávat,

jak se budeme chovat my k ostatním? A jak na rozvoj osobnosti působí škola?

Ne každý je dostatečně vybaven k tomu, aby v něm mohla škola splnit svoje základní poslání – naplnit žáka vědomostmi. Na druhou stranu i u průměrných nebo nadaných žáků, kde škola tento cíl splní, nesmíme zapomínat, že tím její práce nekončí. Měli bychom si uvědomit, že škola jedince vybavuje nejen vědomostmi. Vždyť ve škole děti tráví značnou část svého dne. Dítě v ní prožívá mnohé situace, které se podílí na utváření jeho osobnosti. Škola tedy zároveň funguje jako nástroj, který žákovi pomáhá k jeho duševnímu rozkvětu, ke schopnosti navazovat mezilidské vztahy, komunikovat s učiteli a spolužáky, poznat hodnotu úspěchu, ale i poznat, jaké odrazové můstky lze využít v případě neúspěchu. Škola může poskytnout nové obzory v možnostech trávení volného času, nabídnout žákovi pomocnou ruku v případě problémů, stejně tak naučit ho estetickému cítění. Taktéž učitelé, ale i další zaměstnanci mohou působit na dítě a jeho vnímání této instituce a vztahů v ní. Vždyť strach z velice přísného učitele může mít za následek až různé zdravotní komplikace žáka.

Dále po stránce hygienické a architektonické má škola splňovat potřeby žáků, ale i jejích zaměstnanců. Pomocí vybavení a pomůcek žákům a učitelům má nabídnout vhodné alternativy při probírání učební látky. Zároveň by se škola měla otevírat veřejnosti, snažit se propojit teorii s praxí, ale i seznámit veřejnost se svojí prací

a s výsledky práce svých žáků. Tyto aspekty se podílí na tom, jak je škola vnímána a posuzována.

Vliv školního prostředí na člověka mě velice zajímá, proto jsem se ve své práci rozhodla věnovat tomuto tématu. V teoretické části se zaměřím na objasnění pojmů prostředí, škola, atmosféra, klima a školní klima a jeho hodnocení, dále si položím otázku, proč je důležité se o školní klima zajímat. Vzhledem k tomu, že práce je zaměřena na materiální aspekty školního klimatu, je tu i kapitola věnována tomuto tématu. Poslední kapitolou teoretické části je posouzení rozdílů ve stavu školního klimatu dnes a dříve. V praktické části uvádím informace o zkoumané škole a pomocí dotazníku se věnuji zjišťování charakteristiky školního klimatu této školy.

Přínos práce a hlavní cíl spatřuji v charakteristice školního klimatu na základní škole, čímž chci jednak upozornit na to, že se jedná o aktuální jev, který je nutno sledovat v rámci povinné evaluace školy a na druhou stranu chci upozornit na to, že zjišťování kvality školního klimatu je pro školu přínosem, který povede k lepším výsledkům její práce.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 *Objasnění pojmů prostředí, škola, atmosféra, klima*

Každá lidská činnost má své počátky. Proto i já svou práci začnu objasněním základních pojmů, které se k problematice školního klimatu vztahují.

1.1.1 **Prostředí**

Vycházíme-li z jednoho z názorů, co je to škola, zjistíme, že se jedná o druh, či typ prostředí. Jestliže prostředí je souhrn činitelů obklopujících jedince a ten mu umožňuje podmínky k životu, (Kašpárková, 2007, s.15), tak škola rozhodně prostředím je. Prostředí je tedy něco, co člověka celý život ovlivňuje, s čím se člověk stětvává a co na něj ať již záměrně či nezáměrně působí. Toto působení je dlouhodobé, permanentní.

Podíváme-li se na další definování prostředí, dozvíme se, že „prostředí je nejširší pojem, který zahrnuje jak prostředí školy z hlediska jejího umístění v regionu (např. venkov nebo město), tak architektonického. Patří sem i ergonomická hlediska, jako je vhodnost školního nábytku či technické zařízení, hlediska hygienická (osvětlení, vytápění, větrání), ale i stupeň a typ školy (základní, střední, vysoká, učiliště)“ (Lašek, 2001, s. 40).

Shrneme-li tyto informace, vyplývá nám, že ke škole se vztahuje školní prostředí, které má svoji dlouhodobou působnost. Stejně jako na každé jiné prostředí, tak i na toto prostředí, působí vlivy zvnějšku, jako je například politická situace či kultura země. Kromě toho má ale každé prostředí, nevyjímaje toho školního svá specifika. Jedná se

například o architektonické řešení školy, její polohu a přístupnost hromadnými dopravními prostředky, vnitřní uspořádání budovy s odbornými učebnami, hygienickou stránku školy, vybavení školy nábytkem, školními pomůckami, zda má škola vlastní tělocvičnu, hřiště, jídelnu, jak probíhá komunikace ve škole a další.

1.1.2 Škola

Nejdříve se zamysleme nad tím, co je to škola. Když se řekne škola, mnozí z nás si představí školní budovu, učitele, žáky.

Nahlédneme-li do odborné literatury, najdeme hned několik definic, např. Grecmanová (2008, s. 31) pojmem škola rozumí prostředí tvořené dimenzemi ekologickou, demografickou, sociální a kulturní. Je to formální organizace, která vychovává a vzdělává. Škola také slouží jako pracoviště pro učitele a učitelky. V neposlední řadě je to ale i budova.

Pedagogický slovník (Průcha, Walterová, Mareš, 2008, s. 238) školu chápe jako společenskou instituci, jejíž funkcí je poskytování vzdělání žákům, a to v organizovaných formách dle určitých vzdělávacích programů, dále ji definuje jako místo socializace žáků, podporující jejich osobní a sociální rozvoj. Oproti tomu v pedagogickém slovníku z roku 1965 (Kujal a kol., 1965, s. 167) lze pod termínem škola nalézt označení vzdělávacího zařízení. Díky tomu můžeme spatřovat, že zájem o školu, či spíše přímo o její funkce, během čtyřiceti let vzrostl.

Školu tvoří mnoho aspektů a její působnost je také vícenásobná. Je to samozřejmě budova, která má svoji specifickou

architekturu a složení od šaten, přes třídy a odborné učebny, až k technickému a materiálnímu vybavení, jako jsou různé pomůcky, informační technologie a jiné. Dále je to místo v němž specializovaná skupina odborníků působí na žáky výchovou, odborným pedagogickým přístupem, a především vzděláváním a pomáhají utvářet osobnost dítěte. Jedná se tedy o instituci, která používá určitých způsobů k tomu, aby dosáhla stanovených cílů, zároveň je to organizace, jež je spravována a jejíž činnost je řízena dalšími odborníky.

Domnívám se, že další působení školy lze spatřovat v tom, že má veliký socializační vliv nejen díky práci učitelů, ale také zásluhou toho, že se v ní setkává mnoho různých dětí. Z toho důvodu, že každé dítě má své specifické vlastnosti, ve škole dochází k interakci mezi jednotlivými žáky, kteří se mezi sebou vzájemně ovlivňují.

1.1.3 Atmosféra

K prostředí, které jsme si vysvětlili, však patří i pojem atmosféra, která vždy závisí na prostředí (Kašpárková, 2007, s. 23). Lašek (2001, s. 40) uvádí, že je to situačně podmíněné, sociální a emoční naladění ve třídě. Situační podmíněnost chápeme jako aktuální stav situace ve škole či třídě v dané chvíli. V sociálním a emočním naladění pak můžeme spatřit, jaké vztahy ve škole panují mezi jednotlivci, třídami, skupinami ve třídách, učiteli, jejich vzájemné sympatie, antipatie, konflikty, soutěživost a další. Oproti klimatu, které si vysvětlíme dále, se jedná o emočně vypjatější a variabilnější situace, ve kterých širší klima může a také nemusí působit.

Podstatnou informací je i to, že atmosféra vymezuje poměrně krátké časové trvání. Atmosféra je krátkodobá a podmíněná aktuální situací (Grecmanová, 2008, s. 9). Je to něco, co se velice rychle mění během několika dnů nebo i během jedné hodiny (Nelešovská, 2002, s. 41). Představme si kupříkladu, že jiná je atmosféra ve třídě před psaním písemky, jiná je ve chvíli, kdy je test odevzdán a znovu se mění ve chvíli, kdy učitel začne přednášet novou látku. Nebo si zkusme vybavit třeba celkovou atmosféru ve škole před uzavíráním známek na konci školního roku a její proměnu poté, co jsou již známky uzavřeny a je těsně před začátkem letních prázdnin, kdy je tato atmosféra uvolněná a plná nadšení.

1.1.4 Klima a klima školy

Přes prostředí a atmosféru se tedy dostáváme k samotnému klimatu školy.

Slovník českých synonym a antonym vysvětluje klima pojmy podnebí, situaci, prostředí, atmosféra a poměry. Co to tedy je klima školy?

Na každého z nás, ať již žáka, studenta, učitele, zaměstnance školy, rodiče nebo pouze návštěvníka, škola nějak působí, každý ji vnímáme určitým způsobem. Všimáme si její úrovně, výsledků, počtu žáků, vztahů ve škole apod. Tyto prvky, které vnímáme, v nás vyvolávají subjektivní pocit, na jehož základě si o dané škole vytvoříme vlastní obraz, vlastní mínění, to, díky čemu můžeme naše pocity z této školy vyplývající nějakým způsobem zhodnotit. Toto subjektivní působení školy nazýváme několika pojmy – atmosféra

školy, podmínky školy, sociální systém školy, duch školy, nejčastěji pak názvem klima školy.

Mohli bychom si říct – klima školy, to je přece prostředí. Není tomu ale tak. Klima školy nemůže chápat pouze jako prostředí, jelikož jako odraz prostředí teprve vzniká. Díky tomu ale vidíme, že spolu blízce souvisí. Klima má také vztah k atmosféře; je prožíváno, vnímáno a hodnoceno subjektivně, je to ale dlouhodobý jev trvajících řady měsíců či let, což ho od atmosféry odlišuje.

Při studiu odborné literatury jsem narazila na problém, a to zaměňování termínů školní klima s pojmem klima školy. Je nutné tyto pojmy odlišovat, jelikož školní klima je odrazem prostředí školy a také se zaměřuje na zkoumání tohoto prostředí, kdežto klima školy v sobě zahrnuje výše uvedené složky (vyučovací, organizační, mravní klima a další), je to tedy pojem nadřazenější. Přesto se připouští užívání těchto dvou pojmenování jako synonym v případě, že je termín klima školy užit za účelem vystižení toho samého, čím je školní klima (Grecmanová In Chráska, Tomanová, Holoušová, 2003, s. 14-27).

Kašpárková (2007, s. 32) uvádí, že klima školy vytváří ustálenější systém vztahů mezi učiteli, žáky, ředitelem školy a jeho zástupci a dalšími výchovnými činiteli ve škole. Jinými slovy lze říci, že tvůrci klimatu jsou všichni členové organizace, to jest třídy, žáci, skupiny žáků, učitelé (Nelešovská, 2002, s. 41).

Lašek (2001, s. 41) pak klima chápe jako jev sociální, skupinový, který je vázán recipročně na své tvůrce, je jimi vytvářen

a zároveň na ně působí. Tím vlastně říká, že mezi klimatem a jeho tvůrci je vzájemný, obousměrný vztah.

Mareš a Ježek k vysvětlení klimatu školy užívají tři přístupy. (Pedagogická revue č. 1, 2006, s. 30-45). První přístup, obecný, ve své obecné rovině vysvětluje klima školy jako souhrn parametrů sociálního prostředí, který se vyskytuje na každé škole. V druhém – speciálním pojetí pak z parametrů sociálního prostředí školy vybírají ty, které souvisejí s vybraným aspektem školního prostředí, které je primárním předmětem našeho zájmu, jako je například šikana, výkon žáků a jiné. Ve třetím přístupu, nazvaném idiografický, za klima školy považují ty parametry sociálního prostředí, které jsou v konkrétní škole smysluplné, významné a výstižné. Jak vidíme, existuje mnoho různých pohledů, ze kterých můžeme na klima školy nahlížet a interpretovat je.

Klima školy je tedy subjektivně prožívaný, dlouhodobý a hodnocený projev odrazu prostředí, je to jev vytvořený skupinou lidí, na kterou zároveň i působí. A jak upozorňuje Kašpárková (2007), klima školy je pojem nadřazenější (jak jsem již výše uvedla, školní klima je jednou ze složek pojmu klima školy).

Chceme-li zjistit, jak škola působí, musíme zahrnout úroveň klimatu psychosociálního, komunikačního, organizačního, mravního, školního, vyučovacího, klimatu třídy, a klimatu učitelského sboru. To znamená, že musíme brát v potaz klima, které je charakteristické pro vyučování konkrétních předmětů, vtahy mezi žáky a učiteli, vzájemně mezi žáky a mezi učiteli, metody, formy a styly práce používané

učiteli, jaký způsob komunikace je ve škole uplatňován, které mravní hodnoty k sobě samému, společnosti, práci a životu ve škole panují.

Dle Laška (2001, s. 44) na klima působí determinanty tj. faktory neboli činitelé, které určují, jaké klima daná škola bude mít. Za determinanty pak Lašek považuje všechny skutečnosti v životě školy, které mají svou originální skladbu, jsou svébytné a ovlivňují vznik, podobu a účinky klimatu. Mezi tyto determinanty řadí zvláštnosti školy (typ, zaměření, pravidla školního života), vyučovacích předmětů a pedagogických situací (laboratorní práce, praxe v provozu), učitelů (jejich osobnost, preferovaná pojetí výuky a vzdělávání, styl výuky), školních tříd a žáků jako člena třídy i jako individuální osobnosti. Tito činitelé na sebe působí a dle jejich kvality je pak klima různě prožíváno a vnímáno.

Klima školy je ovlivňováno pěti složkami vnitřního prostředí školy. Těmito složkami jsou kultura školy, která představuje souhrn všeobecně sdílených a relativně udržovaných představ, přístupů a hodnot ve škole. Další složkami jsou mezilidské vztahy, organizační model školy, kvalita managementu a sboru a poslední složkou je materiální prostředí školy (Světlík, Ředitelské listy 7, 2008, s. 1-2).

A proč se vlastně zajímáme o to, jaké klima ve škole panuje? Školu nelze brát jen jako budovu, v níž probíhá výuka za účelem předat encyklopedické znalosti žákům. Jak jsme již pochopili, každá škola má své specifické klima tvořené mnoha složkami a cílem pedagogů, ale i rodičů a veřejnosti by mělo být vytváření takových škol, jejichž klima bude pozitivní a žáci i učitelé se v ní budou cítit

dobře, protože škola svým působením ovlivňuje chování, vztah k autoritám, práci a hlavně celkově utváří lidskou osobnost.

1.2 Školní klima

Již výše jsem uvedla, že školní klima je jedna ze složek, které tvoří celkové klima školy. Zahrnuje v sobě projevy školního prostředí, zaměřuje se na počet žáků ve škole, ve třídách, organizaci ve škole, vzdělávání učitelů, na vztahy mezi účastníky vzdělávacího procesu, architektonické a materiální vybavení školní budovy a další.

Je zřejmé, že existuje mnoho faktorů jejichž vzájemné postavení, interakce, ale i působení sama na sebe ovlivňují školní klima. Můžeme na ně pohlížet jako na jakési stavební kameny, které dohromady tvoří celkové školní klima, z druhé strany jsou to činitelé, kteří školní klima ovlivňují.

Mezi faktory školního klimatu řadíme například vztah a motivaci ke škole. Ve škole vznikají vztahy, vytvářejí se zde sympatie, antipatie, žáci zažívají úspěchy i zklamání, které ovlivňují vztah žáků ke škole. K tomu se řadí to, že by žáci měli být vedeni k pozitivnímu vztahu ke škole a mít úctu ke vzdělání (Kašpárková, 2007, s 45).

Dalším faktorem je učitel, jeho osobnost, kompetence a kvality. Učitel je jedinec, který odborně vzdělává a vychovává. Zajímáme se tedy o jeho profesní a personální kvalifikaci, ale také o jeho osobní vlastnosti a chování. Soubor vlastností učitele je velice důležitý, jelikož může žákům sloužit jako vzor, zároveň však v případech špatných povahových rysů jako zdroj nechuti ke škole a učení. Obst

(2006, s. 175) uvádí, že by učitel měl provádět sebereflexi, při níž si uvědomí své zkušenosti, prožitky, které může použít při svém dalším pedagogickém působení a rozhodování, což mu umožní vyvarovat se opakování chyb, a především na straně druhé tím zjistí, co dělá dobře a co by měl využívat i nadále.

Kromě učitele je aktivním činitelem školního klimatu samozřejmě i žák. „*Žáci jsou na jedné straně pramenem k pochopení školního klimatu, na druhé straně jsou jako členové třídy nebo školy jeho spolutvůrci, a mají tak na klima dvojí vliv.*“ (Grecmanová, 2008, s. 68). Důležité pro nás je nejen jak vnímají klima ve škole, ale také jaká je struktura jejich osobnosti a tím pádem, jak sami na klima působí, jaký vztah k učitelům mají. Dále žáka můžeme sledovat jako součást specifické sociální skupiny vyučované ve škole – třídy a jak se tato skupina projevuje a jaké vztahy uvnitř třídy panují.

Školní klima ovlivňují dále pravidla a normy, které usměrňují život školy, a kázeň, která panuje ve vyučování. Zde se zaměřujeme na to, jak žáci zachovávají školní řád, pravidla slušného chování, jelikož jejich dodržování se podílí na vytváření pozitivního sociálního prostředí (Kašpárková, 2007, s. 53).

Neméně důležitým faktorem jsou architektonické, estetické, hygienické a materiální aspekty školy. Děti se ve škole učí, kamarádí, hrají si, navštěvují různé kroužky, stravují se atd. Roli v tom, jak budou tyto své denní aktivity prožívat, hrají lokalita školy, velikost budovy, kapacita tříd, vybavení budovy i jednotlivých tříd a učeben, využitelnost pomůcek, působení vzhledu prostředí, dále to, zda je

v prostorách dostatek denního světla, jestli je umělé osvětlení dostačující a jaké je hygienické zázemí školy. O materiálních aspektech budu hovořit v další samostatné kapitole.

Dalšími oblastmi školního klimatu jsou například realizace výuky, organizační uspořádání školy, typ školy, vzdělávací program, poloha školy a také spolupráce veřejnosti a školy. A právě všechny tyto i další faktory, které lze nalézt, specificky působí na klima té které školy.

1.2.1 Hodnocení školního klimatu

Každý aktér školního života, ale také rodiče, nadřízené organizace, či blízká veřejnost dané školy, tuto školu a její práci nějak hodnotí. Lidé si mezi sebou sdělují dojmy o škole, chválí ji či vyjadřují svoji nespokojenost.

Školy by se měly zajímat o to, jak jsou hodnoceny, aby o své práci získávaly zpětnou vazbu, k čemuž mohou využívat mnoho nástrojů.

V rámci hodnocení školy se setkáváme s pojmem evaluace. Ve slovnících je evaluace definována českými ekvivalenty ocenění, hodnocení, vyhodnocení. Ve slovníku pedagogické metodologie je blíže popsáno, že se jedná o proces, na jejímž základě je možné stav zkoumané věci popsat a hodnotit. (Maňák, Švec, Švec, 2005, s. 33).

Evaluace školy je součástí pedagogického hodnocení. Snaží se posoudit celkovou kvalitu práce školy, jejího řízení, organizace i vzdělávacího programu (Kašpárková, 2007, s. 62). Jejím prostřednictvím se hodnotí výsledky a fungování dané školy. K tomu

se používá celá řada diagnostických metod, jako je například anketa, benchmarking spočívající v porovnání s úspěšnými školami a zjišťování rozdílů mezi úspěšnou a hodnocenou školou, dále se využívá dotazníků, diskuzí, hospitací, rozhovorů, pozorování, škálových metod a dalších (Prášilová, 2003, s. 140 – 144).

Rozeznáváme evaluaci vnitřní a vnější (Kašpárková, 2007, s. 62, Prášilová, 2003, s. 140, Vašátková, 2006, s. 9). Vnější neboli externí evaluaci mohou provádět školní inspektoři nebo zřizovatelé škol, její výhodou je, že nejsou vtaženi do života školy, tudíž mají nadhled. Tato evaluace je ale jednorázová (Kašpárková, 2007, s. 62). V rámci vnitřní - interní evaluace škola hodnotí sama sebe. K vnitřní evaluaci se řadí pojmenování autoevaluace, sebehodnocení – jinými slovy vlastní hodnocení školy. Vašátková (2006, s. 12 – 14) upozorňuje, že je nutné tyto názvy odlišovat. *„Autoevaluace vychází z anglického self – evaluation, což je pojmenování pro veškeré evaluační procesy odehrávající se v rámci školy. Sebehodnocení bývá spojováno se žáky, učiteli apod. a jako pojmy sebereflexe, sebedůvěra, sebejistota se tedy pojí s jedinou osobou.“*

Evaluace jako taková má pro školu hluboký význam. Vyzdvihována bývá přímo i samotná autoevaluace. Školy díky ní získají odpovědnost za kvalitu své práce a budou se ji snažit zlepšovat (Prášilová, Vašátková, In Pedagogika, 3/2006, s. 273). Pol a Lazarová (1999, s. 32) v autoevaluaci spatřují mocný prostředek jejího vnitřního rozvoje, cestu k hlubšímu porozumění vlastní škole,

jejímu chodu a efektu práce a nejsilnější impuls pro další rozvoj školy.

1.2.2 Proč je důležité zajímat se o školní klima

Můžeme si říct – dobrá, tak tohle je to školní klima, existuje, ale co s ním? Prostě na člověka působí, ale do školy jsme museli chodit všichni. Tak proč se o ně zajímat? Odpověď je jednoduchá. Klima školy velmi významně ovlivňuje její celkovou úroveň a výsledky (Petlák, 2006, s. 75). Působí na veškeré aktéry školního života, na jejich náladu, motivaci, pracovní výkonnost, dosahování výchovných a vzdělávacích cílů i na mezilidské vztahy.

Z toho jednoznačně vyplývá, že budeme-li se zajímat o školní klima, zjistíme jakou úroveň škola má, jak se v ní vyučuje a učí, jak se v ní žáci a učitelé cítí, jaké vztahy mezi sebou mají. Následně, zjistíme-li, že školní klima není příznivé, můžeme zaujmout různá opatření, abychom dosáhli zlepšení školního klimatu.

Za znaky pozitivního školního klimatu považujeme pospolitost, sounáležitost, spolupráci, důvěru, otevřenost, pozornost, přátelskou atmosféru, disciplínu a orientaci na společně stanovené cíle a hodnoty (Kašpárková, 2007, s. 41).

Cílem každé školy by mělo být, aby v ní kantoři učili rádi a s chutí a žáci školu nebrali jako nucené zlo, ale jako instituci, kde nejen získávají a rozvíjejí své vědomosti, schopnosti, dovednosti, ale také jako místo, kde se cítí dobře.

Škola by se měla snažit, aby vztahy mezi žáky a učiteli a mezi žáky navzájem byly dobré. „*Vzdělávací instituce se zdravým a činoro-*

dým klimatem se vyznačuje takovými vztahy, které charakterizuje vzájemná důvěra a úcta mezi všemi osobami, které se na vzdělávání podílejí, jejich vysokou morálkou a soudržností“ (Světlík, Ředitelské listy číslo 7, 2008, s. 1-2).

Poté škola spíš dosáhne takové situace, že žáci budou k učitelům přistupovat se zájmem, svěřovat se se svými problémy, uznávat autoritu učitele, jejich kázeň a přístup ke kantorům bude lepší. Taktéž pedagogové se budou ve škole s pozitivním klimatem cítit lépe a výsledky jejich práce budou efektivnější.

Pro to, aby škola dosáhla tohoto stavu je nutné, aby se vedení školy zajímalo o dění ve třídách, podporovalo práci učitelů, bylo schopno zajistit vhodné materiální zázemí a také věnovalo svoji pozornost správnému nastavení denního režimu ve škole.

Je zřejmé, že pro dosažení a udržování pozitivního školního klimatu, nebo také jak říká Kašpárková (2007, s. 42) účinné nebo úspěšné školy, nestačí jenom snaha ředitele školy.

Základem pro všechna tato opatření, která by měla vést k rozvoji školy, je spolupráce učitelů a jejich vzájemná snaha o dosažení pozitivního klimatu ve školách.

Podle Pola a Lazarové (1999, s. 5) je spolupráce učitelů ve školách podmínkou profesního růstu učitelů i rozvoje škol jako celku. Je to logické. Jeden člověk velice těžce něco zmůže, ale jakmile se více lidí snaží o společný výsledek, je tato cesta lehčí. Také se lze podělit o zkušenosti, metody a nápady s ostatními.

Na kladném školním klimatu se podílí vztahy a důvěra mezi žáky, spolupráce rodičů a učitelů při výchově a vzdělávání, nebo také dobré materiální a hygienické zázemí školy (těm se věnuji v další kapitole).

Vliv na vnímání školy má také psychohygienu. Tím je myšlen přiměřený režim dne, rozvrh hodin, délka vyučovacích hodin, způsob trávení přestávek či možnosti relaxace. (Kašpárková, 2007, s. 60). Pokud mají žáci například v jeden den samé obtížné předměty a navíc hodně vyučovacích hodin, budou unavení, nepozorní a podráždění. Taktéž učitel, jehož rozvrh bude nevyvážený, bude cítit únavu, navíc budou trpět i jeho hlasivky. A kombinace přetížených žáků a unaveného učitele určitě k úspěšné škole nepovede.

Na to, zda je školní klima vnímáno pozitivně nebo negativně, se podílí okolí školy. Je to proto, že mezi školou a okolím existují oboustranné vztahy. Okolí školy ovlivňuje dění ve škole. (Obst, Prášilová, 2002, s. 6). Na školu působí vlivy politické, ekonomické, sociální, kulturní a jiné. Škola nesmí být pasivní, činit samostatný ostrov uprostřed společnosti. K okolí musí vystupovat aktivně, využívat spolupráce s veřejností, angažovat se v různých aktivitách, spolupracovat s podniky. Touto činností vybaví své žáky lépe k praktickému životu, děti se v ní nebudou cítit izolované od okolí. Spolupráce školy s okolím je může vést k motivaci předvést své dovednosti a znalosti co nejlépe, reprezentovat sebe i svoji školu v co nejlepším světle.

Všechny tyto důvody a důsledky školního klimatu by měly vést k tomu, že se vedení školy a učitelé budou skutečně a zodpovědně zajímat o hodnocení klimatu své školy.

Petlák (2006, s. 79) uvádí postup, který by učitelé či ředitel měli ve snaze zlepšení klimatu použít. Pedagogové by si měli stanovit otázku, co se má změnit a k čemu chtějí svoji školu směřovat. Následně by měli vybrat řešení a strategie, jak lze zlepšení dosáhnout, tato řešení realizovat, provádět zpětnou vazbu, v poslední fázi pak vyhodnotit výsledky a změny, ke kterým došlo. Když zjistí chyby či nedostatky, je samozřejmostí, že budou pokračovat ve zlepšování.

1.3 Materiální aspekty školního klimatu

Jak jsem již výše uvedla, školní klima tvoří několik aspektů. Jedním z nich je věcná a prostorová stránka, čili materiální (fyzikální) oblast školního klimatu.

Vybavení a vzhled prostředí, v němž se nacházíme, ovlivňuje každého z nás. V tmavé místnosti se nám zavírají oči, v nepořádku jsme nesoustředění... Ve škole je nutno dbát na architektonická řešení, hygienické či na estetické zařízení školy, jelikož děti zde tráví mnoho času – učí se, hrají si – a tyto složky na ně samozřejmě působí.

Vliv na děti má již samotné urbanistické řešení. Všimáme si, kde je škola umístěná, v jaké lokalitě, protože i lokalita vytváří atmosféru prostředí, ve kterém se žáci nachází. V klidné části města, kde je ke škole připojen dvůr či zahrada, je klid, děti mohou trávit přestávky venku na čerstvém vzduchu. Oproti tomu si představme kupříkladu školu, která se nachází na rohu rušné křižovatky. Otevřenými okny do tříd proudí smog a neustálý hluk z aut.

Další složkou materiální stránky školy je architektonické řešení budovy. Zde nás zajímá velikost školy, uspořádání, velikost tříd či existence odborných učeben, které pomáhají plnit vzdělávací cíle.

Pokud je škola příliš malá, není sice provoz tolik drahý, na druhou stranu se zde nachází méně prostoru, který se dá využít pro zřízení laboratoří, ateliérů, tělocvičny, družiny, jídelny či jiných specializovaných prostor. Na druhou stranu – obrovská škola může působit anonymně, její řízení je obtížnější a ekonomicky náročnější. Mnoho různých chodeb a zákoutí může svádět k „vyřizování si účtů“

mezi dětmi, aniž by byly nachytány učitelem, což může být zneužito k šikaně.

Taktéž hygienická zařízení mají své důležité místo. Zajímat nás může například to, zda se v blízkosti jídelny nachází umývárna, kde si děti před jídlem mohou umýt ruce.

Co se týká architektonického řešení tříd je významná jejich velikost. V příliš velké učebně ztrácí děti ze zadních lavic kontakt s učitelem, v příliš malé třídě pak nelze vytvářet různé skupinky, přemísťovat lavice do tvaru „U“ apod. Kromě toho se zajímáme o osvětlení, zda vchází do třídy dostatečně denní světlo, nebo o to, zda se dá učebna dobře větrat a jak jsou třídy vytápěny. V neposlední řadě ve třídě má své místo i akustika. Učitel, který musí přespříliš namáhat své hlasivky přijde brzy o hlas.

Na klima školy určitě působí i barevnost prostředí. Ovlivňuje psychiku žáků i učitelů, umocňuje jejich pocity a emoce. Stejně tak na ně působí i květinová výzdoba, obrazy a nástěnky. Jistě se bude žákům lépe učit v prostředí, kde se budou cítit dobře a pokud budou mít kde vystavit své práce, bude to podporovat jejich motivaci, snahu a zodpovědnost, než když vytvoří nějaký výrobek či obrázek s pocitem, že se pak někam založí.

Při výčtu materiálních aspektů školního klimatu nesmíme zapomenout ani na vybavení školy nábytkem, technickými pomůckami, hudebními nástroji a sportovním nářadím.

Těžko by se žáci cítili dobře ve škole, v níž sedí na nepohodlných židlích. Brzy by je bolela záda a jejich soustředění by samozřejmě klesalo.

Technické pomůcky mohou ozvláštňovat výuku, učitelé mohou využívat mnoha výukových metod a didaktických prostředků. Pomocí různých projektorů, prezentací, multimediálních zařízení, interaktivních tabulí a dalších přístrojů mohou děti více zaujmout, způsobit, že žáci se budou na výuku těšit, že je bude bavit.. Přesto i pokud je škola dostatečně vybavena technickými pomůckami, nemusí to znamenat, že tato zařízení působí na školní klima pozitivně – v mnoha školách jsou různé pomůcky, s kterými kantoři neumí pracovat, nebo s nimi sice pracovat umí, ale nedokáží je zařadit funkčně do výuky, takže nevedou k vyšší efektivitě výuky.

V další části této kapitoly se věnuji materiálním aspektům školy, na které jsem prováděla výzkum.

Základní škola se nachází ve větší obci, do které dojíždějí děti z okolních vesnic hromadnou autobusovou dopravou. Tomu jsou upraveny jízdní řády, aby se žáci mohli snadno dostávat do školy i ze školy.

Co se týká urbanistického řešení školy, nachází se na kopci, přibližně v půli vesnice. Blízko školy jsou autobusové zastávky. Nevýhodou shledávám to, že je nutno přejít silnici, která je poměrně rušnou, jedná se o hlavní tah mezi dvěma okresními městy. Určitým řešením byly na podnět zřizovatele školy – obce umístěny dopravní značky upozorňující na pohyb dětí a snižující rychlost.

Škola má svůj dvůr na který navazuje školní zahrada, kde mohou žáci trávit při hezkém počasí přestávky.

Z architektonického hlediska je škola rozdělena na dvě budovy. V jedné se nachází třídy pro druhý stupeň, ředitelna, kabinety učitelů a některé odborné učebny. V budově naproti (mezi nimi se nachází právě školní dvůr) jsou třídy prvního stupně, kabinety učitelů prvního stupně, školní byty učitelů a tělocvična. Budovy spojuje průchozí mezibudova, ve které je umístěna kantýna, knihovna, školní družina, a prostor určený pro stolní tenis, který je žákům volně k dispozici.

Ve škole se nachází 22 učeben, z nichž je 11 odborných, 1 počítačová (zde je žákům k dispozici 15 počítačů s připojením k internetu), učebna dílen pro výuku praktických činností s odpovídajícími technickými pomůckami, velice dobře vybavená tělocvična s místností s náradím pro tělesnou výchovu, učebna se zařízením chemické laboratoře, učebna fyziky, cvičná kuchyně sloužící předmětu vaření, učebna výtvarné výchovy a také učebna hudební výchovy.

V této hudební učebně shledávám za velice pozitivní koberec na zemi a židle rozestavěné do kruhu. Vytváří to pocit přátelské atmosféry a změnu oproti klasickému sezení v řadě v lavicích. Navíc na koberec si mohou žáci sednout a hrát různé rytmické hry, hrát na hudební nástroje, provádět relaxační cvičení a na koberci připevněn na zeď vytvářet nástěnky s vlastními výtvary.

Pro tělesnou výchovu je kromě tělocvičny využíváno i hřiště obce. Toto hřiště se ale nachází na opačném konci obce, takže žáci se

musí přemísťovat nejen v přestávce, ale cesta časově zasahuje i do vyučovací hodiny. Než se žáci z hřiště dostanou zpátky do školy a převlečou, začíná jim již další vyučovací hodina, takže se nestihnou ani osprchovat nebo občerstvit.

Škola má svoji vlastní kuchyň a jídelnu, dvoje šatny – jedny pro odložení obuvi, bund a přezůvek, druhé slouží k převléknutí do úboru na tělesnou výchovu (ty jsou rozděleny na chlapecké a dívčí). V každém patře se nacházejí hygienická zařízení jak pro žáky, tak i pro učitele. Také u jídelny se nachází umývárna, což považuji za velice vhodné. V šatnách určených pro převlékání na tělocvik se nachází i sprchy. Myslím si, že z hygienického hlediska je to dobré řešení, ale za nevýhodu shledávám, že chlapecké sprchy jsou od dívčích odděleny pouze stěnou a průchodem bez uzamykatelných dveří, takže dívky tyto sprchy většinou nevyužívají.

Pozitivem této školy je hezké prostředí. V rámci rekonstrukce byla nově vymalována, čímž byla barevně sjednocena barvami bílé, meruňkové a dřevěným obložením.

Po celé škole se vyskytují nástěnky s výtvary žáků, diplomy, nabídkami akcí pro děti a radami, co dělat v problémových situacích. Přímo naproti ředitelně je umístěno obrovské akvárium. Toto akvárium je potěchou pro oči a zároveň i místem odpočinku, zklidnění a relaxace o přestávkách.

V některých částech školy jsou umístěny lavičky a v místech průchozí mezibudovy koberec s polštáři, kde žáci mohou o přestávkách odpočívat.

Shrnu-li materiální aspekty této školy ze svého pohledu, myslím si, že působí velice dobrým dojmem a pro žáky i učitele se zde nachází odpovídající zázemí. Jak jsem již řekla, jsou tu nedostatky (například hřiště daleko od školy, přítomnost rušné silnice, sprchy v šatnách).

Přesto si myslím, že pozitiva převyšují negativa. Proto bude zajímavé dotazníkem zjistit, jak materiální aspekty školního klimatu vnímají a hodnotí žáci a učitelé.

1.4 Školní klima dnes a včera

Problematice klimatu školy se začali vědci věnovat až v první polovině 20. století, především ve Spojených státech amerických, v Evropě až v období 70. a 80. let minulého století. (Grecmanová In Ježek 2003, s. 75). Školní klima je tedy poměrně nové, avšak stále aktuální téma. Je důležité především proto, že zjišťování a hodnocení toho, jak se děti, žáci, studenti a učitelé ve škole cítí, jaké vztahy tu jsou, zda režim, který v ní panuje, je prospěšný učení i výchově. To vše je důležité pro další rozvoj školství, ale i školy jako takové.

Bylo tomu tak ale vždy? Ačkoliv termín školní klima neexistoval, snažili se učitelé vytvářet kvalitní prostředí ve škole? Zajímalo se někdo o dojem, jaký škola v žácích i u vyučujících vyvolávala?

Prvním výrazným zásahem státu do školního vzdělávání byl Všeobecný řád školní, který v roce 1774 vydala císařovna Marie Terezie. Do té doby existovaly malé školy, do nichž děti docházet nemusely. Ačkoliv se tedy školní docházka stala povinnou, existovali učitelé, kteří vyučovali nekvalitně, tj. memorováním a rákoskou. Navíc jim chyběla odborná příprava. Jaká tehdy asi ve školách panovala atmosféra si můžeme dost dobře představit.

Další změna přišla za císaře Josefa II., který zakazoval učení nazpaměť. Pro zlepšení kázně byly zavedeny černé a bílé knihy. Do černých se zapisovali žáci, kteří se provinili, do bílých ti, kteří vynikali svými chováními. (Morkeš In Rodina a škola 1998, č. 1 s. 21). Učitel měl postavení výhradně autoritativní, používaly se tělesné

tresty, oslí lavice, klečení na hrachu, užívání potupných tabulek a další.

Vzeme-li do rukou povídku Boženy Němcové Pan učitel, zjistíme, že než hlavní hrdinka nastoupí do školy k hodnému učiteli, je jí škola zobrazována jako nutné zlo, jako místo, kde děti jsou za každý prohřešek tvrdě trestány.

V díle F. L. Věk Aloise Jiráska měl František štěstí – vzhledem k svému talentu byl již jako dítě poslán studovat do Prahy pod odborné vedení, navíc měl i potřebné prostředky. Tady lze vidět, že většina škol ještě nebyla na takové úrovni, aby dokázala nadaným nebo talentovaným dětem dát vynikající vedení a rozvíjet jejich schopnosti na dostatečné úrovni. Bohužel ne všem nadaným dětem mohla rodina zajistit lepší školy.

Jelikož jednou ze složek školního klimatu je i kvalita a osobnost učitele, na těch školách, kde učitelé nebyli schopni zajistit větší možnost rozvoje nadaným dětem, kde chyběl zájem o žáky, o jejich pracovní výkon, nemohlo být školní klima nikterak dobré. Věřím, že učitel, který bral svoji práci jako poslání by i chudému, leč nadanému dítěti, byl ochoten věnovat svoji pozornost. Jak je ale známo, znalosti měly být žactvu předávány tak, aby z nich byli dobří poddaní, kteří by byli spokojeni se svým životem, místo toho, aby se šířila vzdělanost.

Němcová ve své povídce Pan učitel zmiňuje, že městští učitelé se při své práci více věnovali dětem z bohatších rodin. Jednoznačně lze usoudit, že panoval přístup, v němž obyčejný, chudý člověk se vzdělávat zas až tak nepotřebuje, že stačí, naučí-li se třeba pouze číst

a psát. Takovéto rozdělování mezi chudými žáky a žáky z lepších rodin školnímu klimatu také neprospívalo – můžeme usoudit, že vztahy byly ve škole prosycené nadřazováním bohatších nad chudými, nejspíš i závistí a posměchem.

K lepšímu se vše začalo obracet v druhé polovině 19. století, kdy se projevovala snaha zkvalitnit přípravu učitelů obecných a měšťanských škol. Tehdy se objevily diskuse o tom, že žáci jsou ve škole přetěžováni. Příčinou přetěžování byly nadměrně obsáhlé učebnice, nevhodný způsob učitelova výkladu, nesoulad mezi předměty a neomezování předepsané látky. (Morkes In Rodina a škola 1998, č. 4, s. 21) Další snahou bylo, aby školní prostředí neohrožovalo zdraví žáků a aby se při zasedacím pořádku dbalo na kvalitu zraku místo na kvalitu prospěchu. Ačkoliv zde ještě nepozorujeme snahu o demokratičtější přístup učitele k žákům, nelze si nepovšimnout snahy o zlepšení toho, jak se žáci ve škole cítí.

Kromě přetěžování či hygienické stránky školy se začalo dbát též na stránku architektonickou. V druhé polovině 19. století se školy směly stavět pouze na suchých místech, uprostřed obce, ale tak, aby škola nebyla rušena hlukem a zároveň, aby byla dostatečně prosvětlená a vzdušná.

Zde je vidět vývoj. Čím důležitější roli škola jako instituce v životě člověka hrála, tím vzrůstala snaha o to, aby čas v ní strávený byl pro účastníky vyučovacího procesu příjemnější, aby zde panovaly dobré vztahy, aby škola byla lépe materiálně vybavena, aby přispívala ke zdraví dítěte.

V knize *Obecná škola Zdeňka Svěráka*, napsané podle stejnojmenného filmu, autor vychází z vlastních zážitků a vzpomíná na svá školní léta v poválečném Československu. Můžeme zde pozorovat, že škola v této době pořádá pro žáky výlety, vystoupení kouzelníka a besídku, v níž účinkují samotní žáci. Škola tedy nabízí aktivity, které vedou ke spolupráci žáků (školní besídka). To, jak z vlastních zkušeností víme, prohlubuje vztahy mezi žáky a pocit vlastní odpovědnosti. Navíc společné prožitky žáků a učitelů mají pozitivní vliv na jejich vzájemné vztahy.

Myslím si, že jedním z důvodů, proč se začal brát zřetel na školu jako významnou a důležitou instituci, můžeme vidět v pokroku, které lidstvo nejdříve v 19. a poté silně v 20. století prodělalo. Sice nás potkaly dvě těžké války, přesto díky vývoji vědy, lékařství či techniky naše společnost dosáhla určitého blahobytu, který napomohl i rozvoji školství. Snahou lidí by mělo být, aby se zachovala stoupající tendence tohoto rozvoje, aby si všichni uvědomili, jakou roli při utváření člověka hraje škola, ale také rodina, společnost a jejich vzájemné propojení. Protože chceme-li, aby charakterové lidé byli lepší, musíme začít již od toho nejmenšího článku, od dítěte. A jelikož – pomineme-li dědičnost, působí prostředí a výchova ruku v ruce, mělo by být i to školní prostředí pro děti inspirující, rozvíjející, zároveň by děti měli mít již z rodinného prostředí vštípeny zásady slušného chování a úctu k učiteli. A díky tomu můžeme dosáhnout toho, že školní klima se bude vyvíjet stále lépe a lépe.

1.5 Shrnutí teoretické práce

V teoretické části jsem se v první části věnovala objasnění základních pojmů škola, atmosféra, prostředí a klima.

Poté se moje práce již soustředí na školní klima a jakou úlohu zastává ve vlivu na žáky a učitele. Z uvedených informací můžeme odvodit, že toto téma je aktuální, má veliký význam pro rozvoj škol, efektivitu výuky, zájem o pokračování ve vzdělání (dobré zkušenosti nás motivují, špatné nám berou chuť k dalšímu institucionálnímu vzdělávání) , i na jednotlivé osobnosti učitelů a žáků a jejich postoj ke škole, učení a vyučování.

Práce také poukazuje na nutnost hodnocení školního klimatu, jako prostředku zkvalitňování práce školy a uvedla jsem i další důvody pro to, aby se školy o své školní klima zajímaly a jaké znaky pozitivní klima nese. Z práce dále vyplývá, jaký postup pro zlepšení klimatu mohou školy využít a že zjištění stavu klimatu je podnětem pro jeho další zdokonalování.

Ve třetí části se práce zaměřuje na materiální aspekty školního klimatu jako na jednu z jeho složek. Upozorňuje na nezastupitelnou roli těchto aspektů ve vnímání a hodnocení klimatu. V této kapitole popisují zkoumanou školu po stránce materiální.

Poslední kapitola teoretické části je věnována úvahám o vývoji školního klimatu na základě vývoje školství od 18. století a krásné literatury.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Informace o zkoumané škole

Výzkum jsem prováděla na Základní škole Lipovec.

Tato škola vznikla v roce 1804 jako jednotřídka. Postupně se rozrůstala a na konci dvacátého století prošla rozsáhlou rekonstrukcí, po které získala svoji dnešní podobu, která spočívá v rozsáhlé budově nabízející žákům i učitelům dobré zázemí. Součástí školy jsou školské byty, v nichž bydlí zdejší učitelé. Nedaleko budovy ZŠ se nachází budova školy mateřské, obě školy spojuje společná zahrada.

Na škole je 9 tříd a navštěvuje ji 141 žáků, z toho 70 dívek a 71 chlapců. Učitelů vyučujících na této ZŠ je celkem 11, mezi ostatní pedagogické pracovníky spadá výchovný poradce. Škola má jednu zástupkyni ředitelky, která je zároveň školním metodikem prevence.

Škola se nachází přibližně uprostřed obce na vyvýšeném místě, v její blízkosti jsou autobusové zastávky pro dojíždějící žáky z okolních vesnic.

Tvoří ji dvě budovy, jedna s třídami pro první, druhá pro druhý stupeň, mezibudova s tělocvičnou, kantýnou, knihovnou, školní družinou, školní kuchyně a jídelna. Součástí školy je i školní dvůr a zahrada.

Co se týká bližších informací o materiální stránce této školy, věnovala jsem se jí v teoretické části v kapitole Materiální aspekty školního klimatu.

V praktické části se již věnuji samotnému výzkumu.

2.2 Cíle a hypotézy výzkumu

Cílem této práce je zjistit charakteristiku materiálních aspektů školního klimatu školy z pohledu žáků a učitelů.

Pro výzkum jsem zvolila následující hypotézy a pro každou z nich jsem stanovila hypotézy nulové a alternativní:

H₁: Existují rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u žáků a učitelů.

H₀: Neexistují statisticky významné rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u žáků a učitelů.

H_A: Existují statisticky významné rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u žáků a učitelů.

H₂: Existují rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u dívek a chlapců 1. stupně.

H₀: Neexistují statisticky významné rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u dívek a chlapců 1. stupně.

H_A: Existují statisticky významné rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u dívek a chlapců 1. stupně.

H₃: Existují rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u dívek a chlapců 2. stupně.

H₀: Neexistují statisticky významné rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u dívek a chlapců 2. stupně.

H_A: Existují statisticky významné rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u dívek a chlapců 2. stupně.

H₄: Existují rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u žáků 1. a 2. stupně.

H_0 : Neexistují statisticky významné rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u žáků 1. a 2. stupně.

H_A : Existují statisticky významné rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u žáků 1. a 2. stupně.

H_5 : Existují rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u žáků, kteří prospěli s vyznamenáním a žáků, kteří prospěli (popř. neprospěli).

H_0 : Neexistují statisticky významné rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u žáků, kteří prospěli s vyznamenáním a žáků, kteří prospěli (popř. neprospěli).

H_A : Existují statisticky významné rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u žáků, kteří prospěli s vyznamenáním a žáků, kteří prospěli (popř. neprospěli).

2.3 Výzkumná metoda

Pro zjišťování charakteristiky materiálních aspektů školního klimatu na ZŠ jsem zvolila výzkumnou metodu dotazník.

Jeho výhodou je rychlé získání dat o výzkumném problému. Další výhodou je, že respondenti se budou vyjadřovat přímo ke zkoumané problematice a jeho poměrně snadné vyhodnocení.

Dotazovaní jedinci byli vybráni dle předem stanoveného klíče. Domnívám se, že žáci prvních a druhých tříd jsou příliš malí na vyplnění dotazníku. Výzkumný vzorek proto tvořili žáci třetí, čtvrté a páté třídy, žáci druhého stupně a učitelé školy.

Pro vytvoření dotazníku jsem čerpala otázky z monografie Jany Kašpárkové Výzkumný nástroj pro evaluaci školního klimatu (2007, s.73), která vytvořila vlastní modifikaci výzkumné metody dotazníku.

Z tohoto dotazníku jsem vybrala 11 otázek, které jsem na základě vlastních úvah doplnila dalšími 8 otázkami, takže dotazník k evaluaci materiálních aspektů školního klimatu obsahoval celkem 19 otázek, které byly stejné pro všechny respondenty. Otázky, které jsem zvolila na základě vlastních úvah, jsem odvodila z informací získaných o škole.

Pro odpověď vybíral výzkumný vzorek z hodnotící škály, která obsahovala hodnocení 1 až 5, kdy každé číslo má přiřazenou následující odpověď:

1 = naprosto nesouhlasím

2 = spíše nesouhlasím

3 = nemohu posoudit (ani nesouhlasím, ani souhlasím)

4 = spíše souhlasím

5 = naprosto souhlasím

Také jsem v dotazníku vytvořila políčka pro uvedení, zda respondentem je učitel, žák, muž či žena a v případě žáka, do které třídy chodí a jaký měl prospěch na posledním vysvědčení.

Většina otázek v dotazníku jsou pozitivní – v rámci pozitivního klimatu by měli dotazovaní s nimi souhlasit, negativní tvrzení jsou vyjádřena v otázkách č. 11 a 16., pokud je klima pozitivní, dotazovaní by tedy měli s těmito tvrzeními nesouhlasit.

Dotazník k evaluaci materiálních aspektů školního klimatu

Odpovědi na následující otázky označte kroužkem. Pro každou otázku vyberte jen jednu odpověď.

1 = naprosto nesouhlasím

2 = spíše nesouhlasím

3 = nemohu posoudit (ani nesouhlasím, ani souhlasím)

4 = spíše souhlasím

5 = naprosto souhlasím

Č. o.	Tvrzení	Hodnoticí škála				
		1	2	3	4	5
1	Naše škola vypadá pěkně.	1	2	3	4	5
2	Naše škola je udržována v dobrém stavu.	1	2	3	4	5
3	Naše škola je čistá.	1	2	3	4	5
4	Naše škola je bezpečné místo.	1	2	3	4	5
5	Školní budova je prostorná.	1	2	3	4	5
6	Naše škola má dostatek prostor pro posezení, pobyt či odpočinek studentů.	1	2	3	4	5
7	Prostory pro posezení, pobyt a odpočinek studentů jsou útulné.	1	2	3	4	5
8	Na naší škole se nachází prostory vhodné pro hry a sport.	1	2	3	4	5

9	Tělocvična je dobře vybavena.	1	2	3	4	5
10	Toalety jsou hygienické.	1	2	3	4	5
11	Ve třídách je často příliš horko nebo příliš chladno.	1	2	3	4	5
12	Stoly a židle jsou pohodlné.	1	2	3	4	5
13	Osvětlení tříd je vyhovující.	1	2	3	4	5
14	Líbí se mi, jakým způsobem jsou využívány technické pomůcky při výuce.	1	2	3	4	5
15	Odborné učebny jsou dostatečně vybaveny.	1	2	3	4	5
16	Když ve třídě mluvím, musím být hodně hlasitý, aby mě všichni slyšeli.	1	2	3	4	5
17	Výzdoba (nástěnky, květiny, obrazy atd.) v naší škole se mi líbí.	1	2	3	4	5
18	Klasické řazení lavic do řad za sebou mi vyhovuje.	1	2	3	4	5
19	Hřiště, které škola využívá, je skvělým místem pro tělocvik.	1	2	3	4	5

- 20 Jsem: žák učitel
21 Pohlaví: muž žena
22 Poslední vysvědčení: prospěl/a s vyznamenáním
 prospěl/a
 neprospěl/a

23 Chodím do třídy: _____

DĚKUJI ZA VYPLNĚNÍ DOTAZNÍKU.

2.4 Zjišťování charakteristiky školního klimatu ZŠ pomocí dotazníku

Vytvořené dotazníky jsem aplikovala na žácích a učitelích ZŠ Lipovec. Z celkového počtu 11 učitelů na dotazník odpovědělo 10 učitelů. Dotazník byl aplikován na žáky od 3. do 9. ročníku. Z celkového počtu 117 žáků v těchto třídách dotazník vyplnilo 105 žáků (90 %).

Údaje, které jsem šetřením získala, jsem zpracovala. Nejdříve jsem u každé otázky vyhodnotila četnost, průměr a směrodatnou odchylku. Četnosti jednotlivých hodnocení na každé tvrzení a další statistiky příkládám v příloze číslo 1 až 12.

Tímto postupem jsem získala údaje o tom, jak respondenti odpovídali na dané otázky (tvrzení) - jak hodnotí materiální aspekty školního klimatu.

Z průměrného hodnocení tvrzení můžeme usoudit, jak je tato stránka klimatu na škole pociťována s porovnáním následující škály. Pro sestavení škály jsem se inspirovala škálou Kantorové (2007, s. 92). Smyslem této škály je přiřazení slovního vyjádření k hodnocení získaného dotazníkem. Upozorňuji, že jelikož jsem v dotazníku uvedla 2 záporně položené otázky, nebylo by možné v případě pozitivního klimatu při průměru celého dotazníku dosáhnout hodnocení 5.

1,00 – 1,50 - tvrzení naprosto nesouhlasí

1,51 – 2,50 – tvrzení vyloučíme ve většině případů

2,51 – 2,90 – tvrzení obvykle, převážně vylučujeme

2,91 – 3,10 – tvrzení platí někdy, jindy ne

3,11 – 3,50 – tvrzení obvykle, převážně platí

3,51 – 4,50 – tvrzení většinou platí

4,51 – 5,00 – tvrzení potvrzujeme v přesném znění

Z toho vyplývá, že pokud např. dívky 1. stupně v průměru hodnotí tvrzení č. 2 Naše škola je udržována v dobrém stavu 4,4, přiřazujeme podle škály, že tvrzení většinou platí. Z čehož vyplývá, že většina dívek 1. stupně si myslí, že škola je udržována v dobrém stavu.

2.5 Výsledky výzkumu na základě průměru

Z celkového průměru odpovědí všech respondentů, který je 4,05, lze vyčíst na základě této škály, že uvedená tvrzení platí ve většině případů. Vzhledem k tomu, že většina otázek byla kladena tak, aby hodnocení 5 bylo to nejpozitivnější (s výjimkou otázek 11 a 16, kdy naopak naprostý nesouhlas je znakem pozitivního klimatu), lze usuzovat, že materiální aspekty školního klimatu této školy jsou hodnoceny a vnímány žáky i učiteli ve většině případů pozitivně.

Podíváme-li se na jednotlivé průměry skupin, můžeme říci, že hodnotí-li materiální aspekty školního klimatu

- učitelé průměrně 4,232,
- všichni dotázaní žáci průměrně 3,957,
- dívky 1. stupně průměrně 4,326,
- chlapci 1. stupně průměrně 4,457,
- dívky druhého stupně průměrně 3,902,
- chlapci 2. stupeň průměrně 3,585,
- žáci, kteří prospěli s vyznamenáním průměrně 4,107
- a žáci, kteří prospěli a neprospěli průměrně 3,793,

nachází se všechny tyto skupiny v intervalu od 3,51 do 4,50, takže tvrzení ve většině případech platí a protože s výjimkou otázek 11 a 16 jsou tvrzení kladena pozitivně, lze usuzovat, že ve většině případech shledávají tyto skupiny materiální stránku klimatu za pozitivní.

Jako největší slabinu žáci školy uvedli z pozitivně kladených otázek tvrzení číslo 7 – Prostory pro posezení, pobyt a odpočinek

studentů jsou útulné. Vzhledem k tomu, že průměrné hodnocení všech žáků této položky bylo 3,429, vyplývá, že žáci jsou s prostory určenými pro jejich odpočinek a pobyt spokojeni jen převážně.

Učitelé pak nejhůře hodnotili položku 19, průměrné hodnocení činí 3,2. K tomuto průměru ve škále přísluší slovní vyjádření tvrzení obvykle, převážně platí (tudíž s hřištěm jsou učitelé převážně spokojeni).

Co se týká dvou tvrzení, která byla kladena negativně, otázek 11 Ve třídách je často příliš horko nebo příliš chladno a 16 Když ve třídě mluvím, musím být hodně hlasitý, aby mě všichni slyšeli, tak aby byly znaky pozitivního klimatu, bylo nutno, aby měly co nejnižší hodnocení.

Tvrzení 11 bylo u žáků nejčastěji hodnoceno číslem 3 (nemohou posoudit – ani nesouhlasím, ani souhlasím), druhým a třetím nejčastějším hodnocením byl výraz 4 a 5 (spíše souhlasím, naprosto souhlasím). Jeho průměrné hodnocení bylo 3,381. K tvrzení můžeme přiřadit dle škály, že převážně platí. Takže vyplývá, že ve třídách je převážně příliš horko nebo příliš chladno. Z tohoto důvodu sledávám jako další nedostatek školního klimatu nepříliš odpovídající teplotu tříd.

Učitelé tuto položku hodnotili také negativně, průměrně číslem 3,7. Z toho vyplývá, že teplotu ve třídách ve většině případů sledávají za nedostačující.

Tvrzení 16 bylo žáky nejčastěji hodnoceno číslem 5 (naprosto souhlasím), průměrné hodnocení tohoto tvrzení bylo 3,724. Na základě

škály je tedy tato odpověď vyjádřena slovy - tvrzení většinou platí. Většina žáků musí být při mluvení ve třídě hodně hlasitá, aby je všichni dobře slyšeli. Z tohoto důvodu toto tvrzení shledávám jako žáky nejhůře hodnocenou položku.

Učitelé tohle tvrzení hodnotili průměrně hodnotou 3,6 (nejčastěji hodnocením 4 – spíše souhlasím). Takže i učitelé akustiku ve třídách hodnotí ve většině případů jako špatnou.

Nejlépe hodnocenou položkou je u žáků tvrzení číslo 5 Školní budova je prostorná – průměr 4,448. Dle škály ji můžeme vyjádřit tak, že ve většině případů žáci souhlasí, že školní budova je prostorná.

Učitelé nejlépe hodnotí tvrzení 7, průměr je 5, čímž na základě škály přidáváme slovní hodnocení, že tvrzení potvrzují v přesném znění. Takže učitelé potvrzují, že prostory pro posezení, pobyt a odpočinek studentů jsou útulné.

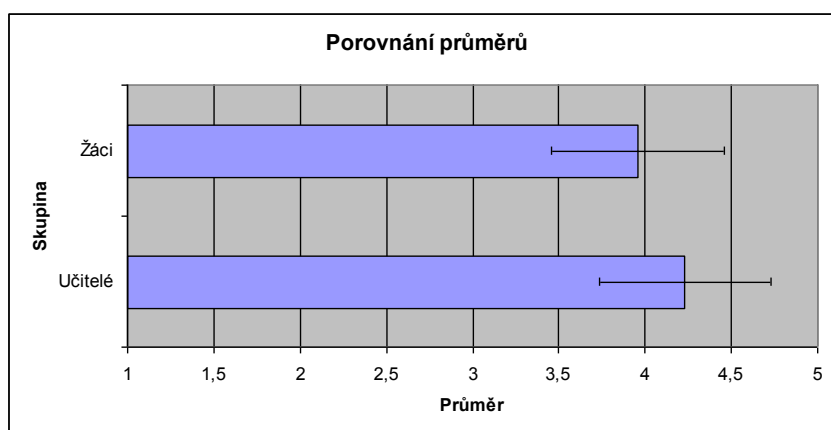
Tady se dostáváme do konfrontace se žáky, kteří tuto položku ze všech pozitivně kladených tvrzení hodnotili nejhůře (byli spokojeni převážně, zatímco učitelé ve všech případech). Je to dáno nejspíš tím, že zatímco žáci v těch prostorách svůj volný čas tráví a jejich hodnocení vyplývá ze zkušeností, učitelé se na tuto položku dívají spíše z pohledu pozorovatele.

2.6 Výsledky ověřování hypotéz

V další fázi výzkumu jsem provedla jednofaktorovou analýzu rozptylu. Tímto jsem ověřovala platnost hypotéz, kdy jsem porovnávala rozptyl mezi skupinami a rozptyl uvnitř skupin. Vypočítané hodnoty jsem srovnala s kritickou hodnotou F pro hladinu významnosti 0,05. Pokud byla vypočítaná hodnota nižší, než hodnota kritická, přijala jsem nulovou hypotézu.

2.6.1 H1: Existují rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u žáků a učitelů

Pro první hypotézu H1: Existují rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u žáků a učitelů vyšla hodnota 1,823, která byla nižší než hodnota kritická pro f_1 2 a f_2 103, která je přibližně 3,07, tudíž platnost hypotézy nebyla potvrzena. Neexistují statisticky významné rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u žáků a učitelů.

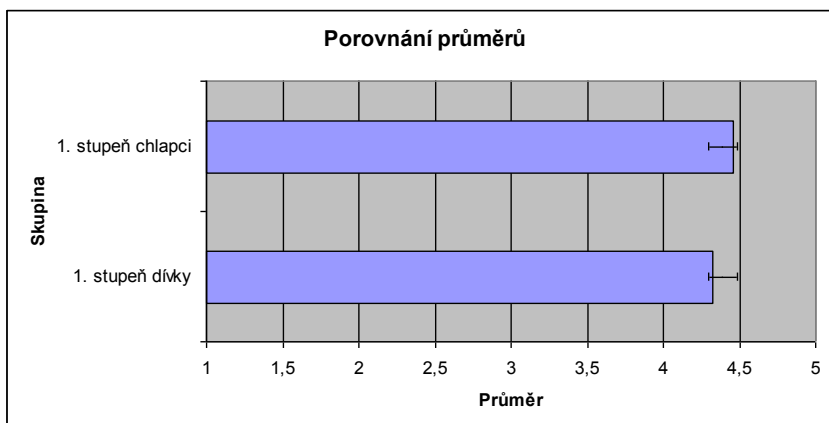

graf 1

2.6.2 H2: Existují rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u dívek a chlapců 1. stupně

Pro H2: Existují rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u dívek a chlapců 1. stupně jsem vypočítala hodnotu

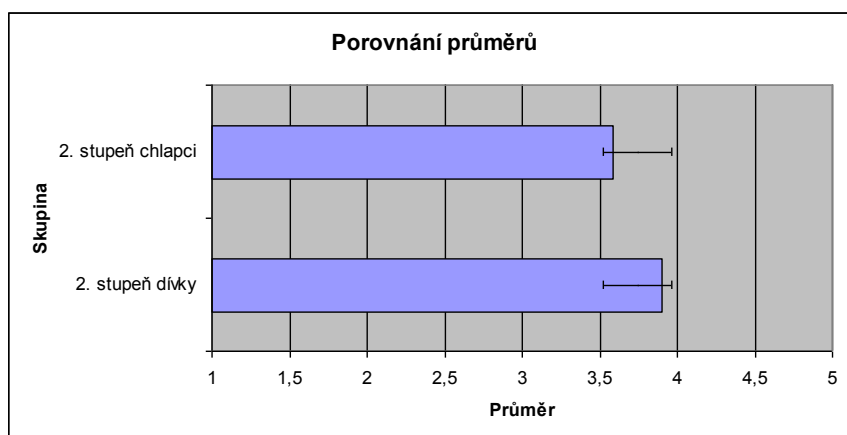
2,004. Ta byla nižší než hodnota kritická $f_1 2$ a $f_2 32$, což je přibližně hodnota 3,32. Proto platnost hypotézy nebyla potvrzena. Neexistují statisticky významné rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u dívek a chlapců 1. stupně.

graf 2

2.6.3 H3: Existují rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u dívek a chlapců 2. stupně

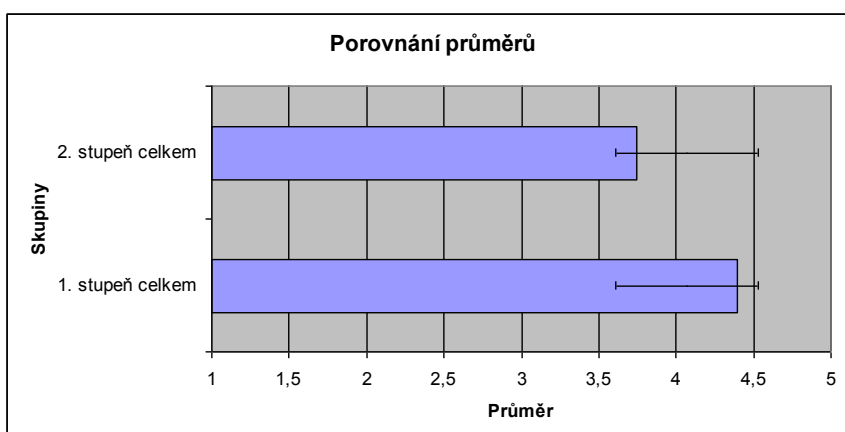
Pro H3: Existují rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u dívek a chlapců 2. stupně, byla vypočítanou hodnotou hodnota 1,989. Tato hodnota byla nižší než kritická pro $f_1 2$ a $f_2 69$, což je přibližně hodnota 2,76. Hypotéza nebyla potvrzena. Neexistují statisticky významné rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u dívek a chlapců 2. stupně.

graf 3

2.6.4 H4: Existují rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u žáků 1. a 2. stupně

Pro H4: Existují rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u žáků 1. a 2. stupně, vyšla hodnota 1,833, kritická hodnota pro $f_1 2$ a $f_2 103$ činí přibližně 3,07, tudíž platnost hypotézy nebyla potvrzena. Neexistují rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u žáků 1. a 2. stupně.

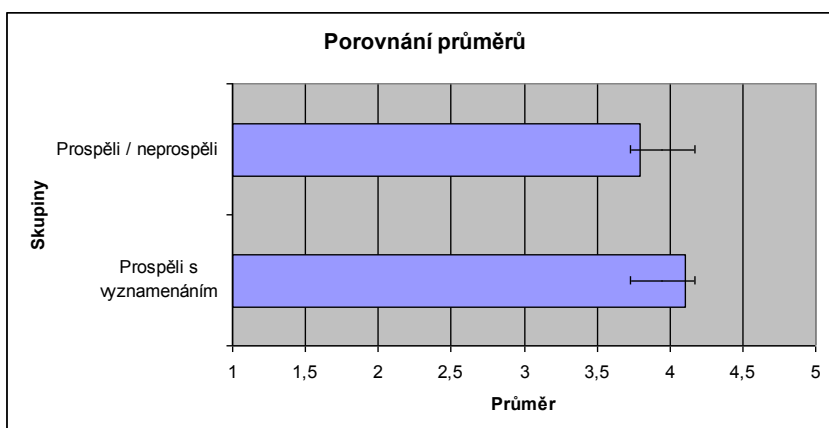

graf 4

2.6.5 Pro H5: Existují rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u žáků, kteří prospěli s vyznamenáním a žáků, kteří prospěli (popř. neprospěli)

Pro H5: Existují rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u žáků, kteří prospěli s vyznamenáním a žáků, kteří prospěli (popř. neprospěli), byla vypočítána hodnota 1,983, která je nižší než přibližná kritická hodnota pro $f_1 = 2$ a $f_2 = 103$ 3,07. Hypotéza byla odmítnuta. Neexistují rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu u žáků, kteří prospěli s vyznamenáním a žáků, kteří prospěli (popř. neprospěli).

graf 5

2.7 Shrnutí praktické práce

Praktická část je soustředěna na samotný výzkum materiálních aspektů školního klimatu v základní škole. V praktické části jsem potvrdovala hypotézy, kdy jsem došla k závěrům, že mezi zkoumanými skupinami neexistují významné statistické rozdíly v hodnocení materiálních aspektů školního klimatu.

Dále na základě výzkumu můžeme zobecnit výsledky a uvést, že materiální aspekty školního klimatu na ZŠ jsou aktéry školního života vnímány ve většině případů pozitivně. Za největší slabinu považují akustiku ve třídách, nejpozitivnější tvrzení se u žáků i učitelů lišila, zatímco učitelé nejlépe hodnotili útulnost prostor pro posezení, pobyt a odpočinek studentů, žáci nejlépe hodnotili prostornost školní budovy.

Tyto závěry nám ilustrují, že vnímání jednotlivých položek tvořících prožívání klimatu se u žáků i vzdělavatelů liší. Názory vyučujících jsou většinou základním podnětem pro různé aktivity, procesy, způsoby práce, ale také trávení přestávek a další. Vždyť právě učitelé pořádají porady, kde řeší veškeré nedostatky i pozitiva své školy a právě na základě jejich postřehů se většinou školní život odvíjí.

Věřím, že výzkumem získaný poznatek, kdy zatímco učitelé určitou položku hodnotí jako nejpozitivnější a žáci ji vidí jako slabinu, může být pro mnohé podnět k uvědomění si, že chtějí-li ředitelé a učitelé mít školu s příznivým klimatem, kde jsou spokojeni

žáci i učitelé, kde panuje dobrá atmosféra, přátelskost, kde se dobře vyučuje i učí, školu, která se bude rozvíjet, jejíž práce bude efektivní, je třeba, aby prováděli průzkumy hodnocení školního klimatu a zajímali se o názory a třeba i nápady svých žáků

ZÁVĚR

Svojí prací jsem chtěla poukázat na potřebu sledování školního klimatu včetně jeho materiálních aspektů, na jeho přínos pro školu, vztahy mezi aktéry výchovně vzdělávacího procesu a na efektivitu práce školy.

Objasnila jsem základní pojmy jako prostředí, škola, klima školy a školní klima. Poté jsem se věnovala hlouběji materiálním aspektům školního klimatu, kde jsem popsala i školu, na které jsem prováděla výzkum. Dále jsem se snažila díky literatuře porovnat školní klima v dobách již minulých.

V praktické části jsem se věnovala zjišťování hodnocení materiálních aspektů školního klimatu na základní škole.

Cílem výzkumu bylo zjistit charakteristiku materiálních aspektů školního klimatu na ZŠ Lipovec z pohledu žáků a učitelů. Pomocí výzkumu jsem zjistila, že školní klima v této oblasti je na ZŠ vnímáno ve většině případů pozitivně. S tímto výsledkem jsem spokojena.

Věřím, že prací jsem upozornila na to, že školní klima je jev aktuální, o který je třeba se zajímat nejen pro splnění povinnosti evaluace práce školy, ale také jako prostředku rozvoje školy a jejího lepšího uplatnění na trhu.

Jako jednu z rezerv považuji to, že školní klima je natolik rozsáhlé téma, že v bakalářské práci nelze obsáhnout celou jeho šíři. I z tohoto důvodu jsem se věnovala právě materiálním aspektům. Nevýhoda může být ale i impulsem pro pokračování v práci na tomto tématu, a věřím, že by bylo velice zajímavé porovnat výsledky

evaluace materiálních aspektů školního klimatu běžné školy se školou alternativní.

POUŽITÁ LITERATURA

1. GRECMANOVÁ, H. *Klíma školy*. Olomouc : HANEX, 2008. 209 s. ISBN 978-80-749-0103.
2. GRECMANOVÁ, H., HOLOUŠOVÁ, D. (ed). *Obecná pedagogika II*. Olomouc : HANEX, 2003. 192 s. ISBN 80-86783-24-X.
3. HAVLÍNOVÁ, M. (ed.) *Jak měnit a rozvíjet vlastní školu? O individuálních projektech škol*. Praha : Agentura Strom, 1994. 126 s. ISBN 80-901662-2-9.
4. HORVÁTHOVÁ, K. Klíma školy. *Pedagogická orientace*, 2005, č. 1, s. 37 – 45. ISSN 1211-4669.
5. CHRÁSKA, M. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 200 s. ISBN 80-244-1367-1.
6. JEŽEK, S. *Psychosociální klíma školy I*. Brno : MSD, 2003. 151 s. ISBN 80-86633-13-6.
7. JEŽEK, S, MAREŠ, J. *Sociální klíma školy*. [online] <http://klíma.pedagogika.cz/skola/index.html>
8. KANTOROVÁ, J. a kol. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I*. Olomouc : Hanex 2008. 244 s. ISBN 978-80-7409-024-0.
9. KAŠPÁRKOVÁ, J. Pojetí vyučovacího klimatu a faktory, které se na tvorbě vyučovacího klimatu podílejí. *Pedagogická orientace*, 2002, č. 3, s. 48 – 54. ISSN 1211-4669.
10. KAŠPÁRKOVÁ, J. *Výzkumný nástroj pro evaluaci školního klimatu*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. 192 s. ISBN 978-80-244-1852-0.

- 11.KAŠPÁRKOVÁ, J.: Některé typy školního klimatu a jejich vliv. In Chráska, M., Tomanová, D., Holoušová, D. (ed.) *Klima současné české školy. Sborník příspěvků z 11. konference CPdS*. Brno: Konvoj, 2003. s. 211-217. ISBN 80-7203-064-5.
- 12.KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha : Portál, 3008, 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
- 13.KUJAL, B. (ed). *Pedagogický slovník 2. díl*. Praha : SPN, 1965. 533 s.
- 14.KYRIACOU, Ch. *Klíčové dovednosti učitele – cesty k lepšímu vyučování*. Praha : Portál, 2004. s. 155. ISBN 80-7178-965-8.
- 15.LAŠEK, J. *Sociálně psychologické klima školních tříd a školy*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2001. 161 s. ISBN 978-80-7041-980-9.
- 16.MAŇÁK, J., ŠVEC, Š., ŠVEC, V. (ed.). *Slovník pedagogické metodologie*. Brno : MU a Paido. 134 s. ISBN 80-210-3802-0. ISBN 80-7315-102-2.
- 17.MAREŠ, J. *Sociální klima školní třídy. Přehledová studie*. 1998. 15 s. [online] <http://klima.pedagogika.cz/trida/index.html>
- 18.MAREŠ, J., JEŽEK, S. Kvalitativní metody pro diagnostiku psychosociálního klimatu školy. *Pedagogická revue*, 2006, č. 1, s. 30 – 45. ISSN 1335-1982.
- 19.MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ J. *Sociální a pedagogická komunikace ve škole*. Praha : SPN, 1990, 164 s. ISBN 80-04-21854-7.

- 20.MAREŠ, J., ŠVARCOVÁ, E. Spolupráce se školou pohledem rodičů žáků pocházejících z etnických menšin. *Pedagogická orientace*. Brno : Konvoj, 2006, č. 1, s. 42 – 56. ISSN 1211-4669.
- 21.MATÝSKOVÁ, D. Spolupráce rodiny a školy z pohledu rodičů a učitelů. *Pedagogická orientace*, 2005, roč. 15, č. 1, s. 27-36. ISSN 1211-4669.
- 22.MORKES, F. Učitelé a žáci. *Rodina a škola*. Praha : EL, 1998, roč. XLV, č. 4, s. 21. ISSN 0035-7766.
- 23.MORKES, F. Školy musí být pro všechny. *Rodina a škola*. Praha : EL, 1998, roč XLV, č. 5, s. 21. ISSN 0035-7766.
- 24.NELEŠOVSKÁ, A. *Pedagogická komunikace*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. 181 s. ISBN 80-244-0510-5.
- 25.OBST, O. *Didaktika sekundárního vzdělávání*. Olomouc:Univerzita Palackého v Olomouci 2006. 195 s. ISBN 80-244-1360-4.
- 26.OBST, O., PRÁŠILOVÁ, M. *Základy školského managementu*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2002, 67 s. ISBN 80-244-0558-X.
- 27.PETLÁK, E. *Klíma školy a klíma třídy*. Bratislava : Iris, 2006. 119 s. ISBN 80-89018-97-1.
- 28.POL, M. (ed.). *Kultura školy, příspěvek k výzkumu a rozvoji*. Brno : MU, 2006, 217 s. ISBN 80-210-3746-6.
- 29.POL, M., LAZAROVÁ, B.. *Spolupráce učitelů – podmínka rozvoje školy: řízení, spolupráce, konkrétní formy a nástroje*. Praha : Agentura Strom, 1999. 78 s. ISBN 80-86106-07-1.

30. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2008. 322 s. ISBN 978-80-7367-416-8.
31. PRÁŠILOVÁ, M.. *Vybrané kapitoly ze školského managementu pro učitele*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2003, 164 s. ISBN 80-244-0676-4.
32. PRÁŠILOVÁ, M., VAŠŤATKOVÁ, J. Současné pohledy na vnitřní evaluace škol v českém prostředí. *Pedagogika*. Praha : Univerzita Karlova, 2006, roč. LVI, č. 3, s. 273 – 284. ISSN 0031-3815.
33. SVĚTLÍK, J. Vnitřní prostředí školy. *Ředitelské listy*. Praha: Agentura STROM, 2008, č. 7, s. 1-2. ISSN 1210-6313.
34. *Slovník českých synonym a antonym*. Brno : Lingea, 2007. 573 s. ISBN 978-80-87062-09-8.
35. VAŠŤATKOVÁ, J. *Úvod do autoevaluce školy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 188 s. ISBN 80-244-14228.
36. VAŠŤATKOVÁ, J. Autoevaluce jako prostředek k trvalému rozvoji školy. *Pedagogická orientace*. Brno : Konvoj, 2004, č. 3, s. 73-78. ISSN 1211-4669.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 - Statistika – hodnocení materiální aspektů školního klimatu dívek 1. stupně (tab. 1, graf 6)

Příloha 2 – Statistika – hodnocení materiální aspektů školního klimatu chlapci 1. stupně (tab. 2, graf 7)

Příloha 3 – Statistika – hodnocení materiální aspektů školního klimatu žáci 1. stupně celkem (tab. 3, graf 8)

Příloha 4 – Statistika – hodnocení materiální aspektů školního klimatu dívek 2. stupně (tab. 4, graf 9)

Příloha 5 – Statistika – hodnocení materiální aspektů školního klimatu chlapců 2. stupně (tab. 5, graf 10)

Příloha 6 – Statistika – hodnocení materiální aspektů školního klimatu žáků 2. stupně celkem (tab. 6, graf 11)

Příloha 7 – Statistika – hodnocení materiální aspektů školního klimatu žáci ZŠ celkem (tab. 7, graf 12)

Příloha 8 – Statistika – hodnocení materiálních aspektů školního klimatu žáků, kteří prospěli s vyznamenáním (tab. 8, graf 13)

Příloha 9 – Statistika – hodnocení materiálních aspektů školního klimatu žáků, kteří prospěli nebo neprospěli (tab. 9, graf 14)

Příloha 10 – Statistika – hodnocení materiálních aspektů školního klimatu učitelů ZŠ (tab. 10, graf 15)

Příloha 11 – Základní popisné statistiky pro všechny skupiny celkem
(tab. 11)

Příloha 12 – Porovnání průměrů skupin výzkumu (graf 16)

Příloha 1

Statistika – hodnocení materiálních aspektů školního klimatu dívek 1. stupně

Otázka	Četnost tvrzení u dívek 1. stupně					Průměrné hodnocení tvrzení
	1	2	3	4	5	
1	0	0	2	4	9	4,467
2	0	0	1	7	7	4,400
3	0	0	2	4	9	4,467
4	0	0	2	5	8	4,400
5	0	0	0	2	13	4,867
6	0	0	1	6	8	4,467
7	0	1	3	5	6	4,067
8	0	0	0	4	11	4,733
9	0	0	2	3	10	4,533
10	2	0	2	2	9	4,067
11	0	3	4	6	2	3,467
12	2	0	3	3	7	3,867
13	0	0	3	0	12	4,600
14	0	0	1	5	9	4,533
15	0	1	1	3	10	4,467
16	1	1	3	3	7	3,933
17	0	0	2	3	10	4,533
18	1	0	0	4	10	4,467
19	3	0	2	1	9	3,867

tab. 1

Průměrné hodnocení materiálních aspektů školního klimatu této skupiny je 4,326, směrodatná odchylka činí 0,982.

graf 6

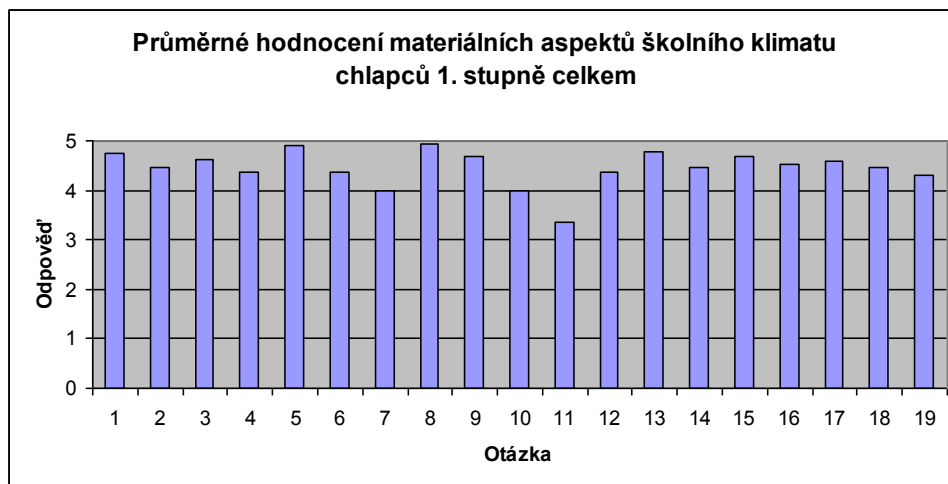
Příloha 2

Statistika – hodnocení materiálních aspektů školního klimatu chlapci 1. stupně

Otázka	Četnost tvrzení u chlapců 1. stupně					Průměrné hodnocení tvrzení
	1	2	3	4	5	
1	0	0	1	3	15	4,737
2	0	0	1	8	10	4,474
3	0	0	1	5	13	4,632
4	1	0	1	6	11	4,368
5	0	0	0	2	17	4,895
6	0	0	4	4	11	4,368
7	0	2	4	5	8	4,000
8	0	0	0	1	18	4,947
9	0	0	0	6	13	4,684
10	0	1	6	4	8	4,000
11	1	3	7	4	4	3,368
12	1	1	0	5	12	4,368
13	0	0	1	2	16	4,789
14	0	1	1	5	12	4,474
15	0	0	1	4	14	4,684
16	0	0	3	3	13	4,526
17	0	1	0	5	13	4,579
18	0	1	2	3	13	4,474
19	3	0	0	1	15	4,316

tab. 2

Průměrné hodnocení materiálních aspektů školního klimatu této skupiny je 4,457, směrodatná odchylka činí 0,893.

graf 7

Příloha 3

Statistika – hodnocení materiálních aspektů školního klimatu žáci 1. stupně celkem

Otázka	Četnost tvrzení u žáků 1. stupně celkem					Průměrné hodnocení tvrzení
	1	2	3	4	5	
1	0	0	3	7	24	4,618
2	0	0	2	15	17	4,441
3	0	0	3	9	22	4,559
4	1	0	3	11	19	4,382
5	0	0	0	4	30	4,882
6	0	0	5	10	19	4,412
7	0	3	7	10	14	4,029
8	0	0	0	5	29	4,853
9	0	0	2	9	23	4,618
10	2	1	8	6	17	4,029
11	1	6	11	10	6	3,412
12	3	1	3	8	19	4,147
13	0	0	4	2	28	4,706
14	0	1	2	10	21	4,500
15	0	1	2	7	24	4,588
16	1	1	6	6	20	4,265
17	0	1	2	8	23	4,559
18	1	1	2	7	23	4,471
19	6	0	2	2	24	4,118

tab. 3

Průměrné hodnocení materiálních aspektů školního klimatu této skupiny je 4,399, směrodatná odchylka činí 0,935.

graf 8

Příloha 4

Statistika – hodnocení materiálních aspektů školního klimatu dívek 2. stupně

Otázka	Četnost tvrzení u dívek 2. stupně					Průměrné hodnocení tvrzení
	1	2	3	4	5	
1	1	2	6	18	9	3,889
2	0	3	5	19	9	3,944
3	0	1	6	16	13	4,139
4	1	2	2	18	13	4,111
5	1	2	3	10	20	4,278
6	2	5	11	3	15	3,667
7	2	7	9	8	10	3,472
8	0	0	6	13	17	4,306
9	2	4	9	8	13	3,722
10	0	0	9	15	12	4,083
11	2	3	15	9	7	3,444
12	7	2	10	7	10	3,306
13	0	1	5	13	17	4,278
14	0	4	5	15	12	3,972
15	0	3	10	9	14	3,944
16	3	4	8	10	11	3,611
17	4	3	5	13	11	3,667
18	3	5	5	11	12	3,667
19	0	0	3	7	26	4,639

tab. 4

Průměrné hodnocení materiálních aspektů školního klimatu této skupiny je 3,902, směrodatná odchylka činí 1,103.

graf 9

Příloha 5

Statistika – hodnocení materiálních aspektů školního klimatu chlapců 2. stupně

Otázka	Četnost tvrzení u chlapců 2. stupně					Průměrné hodnocení tvrzení
	1	2	3	4	5	
1	2	0	6	19	8	3,886
2	0	2	8	16	9	3,914
3	2	1	8	16	8	3,771
4	3	4	8	11	9	3,543
5	2	1	3	11	18	4,200
6	7	3	7	6	12	3,371
7	5	8	12	9	1	2,800
8	3	4	2	11	15	3,886
9	4	3	4	14	10	3,657
10	2	1	9	10	13	3,886
11	2	2	19	8	4	3,286
12	8	5	7	9	6	3,000
13	1	3	5	6	20	4,171
14	3	4	8	12	8	3,514
15	2	2	5	12	14	3,971
16	5	7	5	8	10	3,314
17	6	4	10	7	8	3,200
18	15	1	3	7	9	2,829
19	3	4	2	10	16	3,914

tab. 5

Průměrné hodnocení materiálních aspektů školního klimatu této skupiny je 3,585, směrodatná odchylka činí 1,301.

graf 10

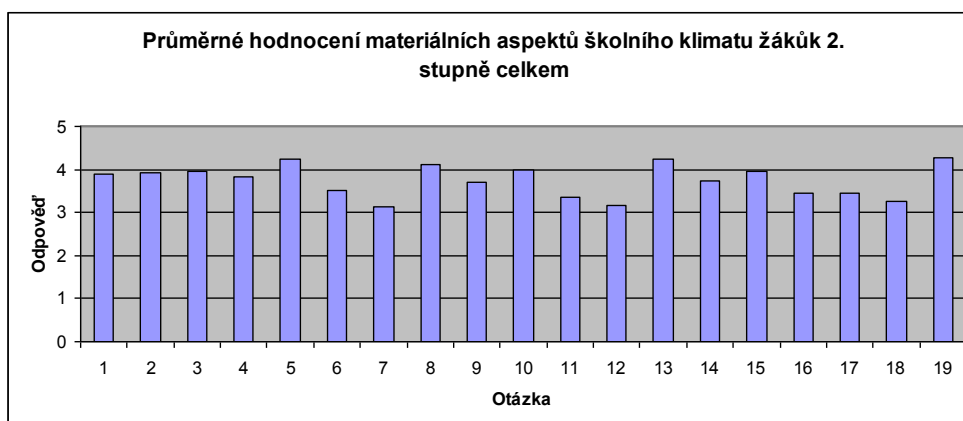
Příloha 6

Statistika – hodnocení materiálních aspektů školního klimatu žáků 2. stupně celkem

Otázka	Četnost tvrzení u žáků 2. stupně celkem					Průměrné hodnocení tvrzení
	1	2	3	4	5	
1	3	2	12	37	17	3,887
2	0	5	13	35	18	3,930
3	2	2	14	32	21	3,958
4	4	6	10	29	22	3,831
5	3	3	6	21	38	4,239
6	9	8	18	9	27	3,521
7	7	15	21	17	11	3,141
8	3	4	8	24	32	4,099
9	6	7	13	22	23	3,690
10	2	1	18	25	25	3,986
11	4	5	34	17	11	3,366
12	15	7	17	16	16	3,155
13	1	4	10	19	37	4,225
14	3	8	13	27	20	3,746
15	2	5	15	21	28	3,958
16	8	11	13	18	21	3,465
17	10	7	15	20	19	3,437
18	18	6	8	18	21	3,254
19	3	4	5	17	42	4,282

tab. 6

Průměrné hodnocení materiálních aspektů školního klimatu této skupiny je 3,746, směrodatná odchylka činí 1,215.

graf 11

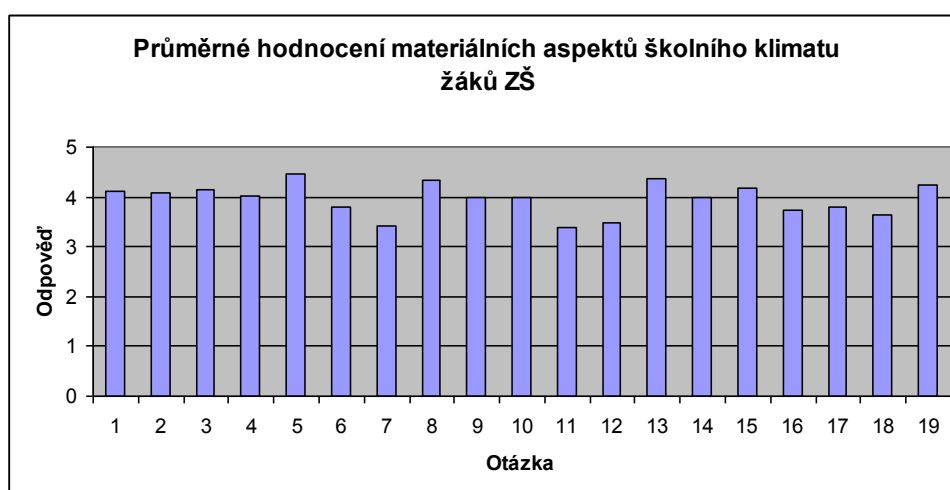
Příloha 7

Statistika – hodnocení materiálních aspektů školního klimatu žáků ZŠ celkem

Otázka	Četnost tvrzení u žáků					Průměrné hodnocení tvrzení
	1	2	3	4	5	
1	3	2	15	44	41	4,124
2	0	5	15	50	35	4,095
3	2	2	17	41	43	4,152
4	5	6	13	40	41	4,010
5	3	3	6	25	68	4,448
6	9	8	23	19	46	3,810
7	7	18	28	27	25	3,429
8	3	4	8	29	61	4,343
9	6	7	15	31	46	3,990
10	4	2	26	31	42	4,000
11	5	11	45	27	17	3,381
12	18	8	20	24	35	3,476
13	1	4	14	21	65	4,381
14	3	9	15	37	41	3,990
15	2	6	17	28	52	4,162
16	9	12	19	24	41	3,724
17	10	8	17	28	42	3,800
18	19	7	10	25	44	3,648
19	9	4	7	19	66	4,229

tab. 7

Průměrné hodnocení materiálních aspektů školního klimatu této skupiny je 3,957, směrodatná odchylka činí 1,173.

graf 12

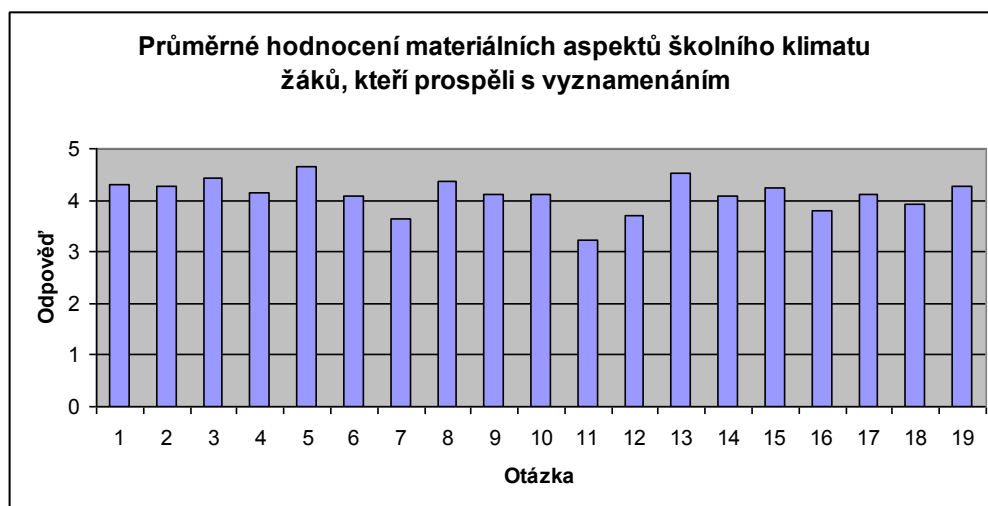
Příloha 8

Statistika – hodnocení materiálních aspektů školního klimatu žáků, kteří prospěli s vyznamenáním

Otázka	Četnost tvrzení u žáků, kteří prospěli s vyznamenáním					Průměrné hodnocení tvrzení
	1	2	3	4	5	
1	0	0	8	22	25	4,309
2	0	1	4	29	21	4,273
3	0	0	7	18	30	4,418
4	3	1	4	24	23	4,145
5	0	0	2	15	38	4,655
6	2	5	9	9	30	4,091
7	1	10	12	16	16	3,655
8	1	2	4	16	32	4,382
9	2	3	9	14	27	4,109
10	2	1	10	18	24	4,109
11	3	6	28	11	7	3,236
12	8	3	9	12	23	3,709
13	0	1	7	9	38	4,527
14	1	4	6	23	21	4,073
15	0	6	4	16	29	4,236
16	3	6	12	13	21	3,782
17	1	5	7	15	27	4,127
18	5	5	4	16	25	3,927
19	7	0	1	10	37	4,273

tab. 8

Průměrné hodnocení materiálních aspektů školního klimatu této skupiny je 4,107, směrodatná odchylka činí 1,079.

graf 13

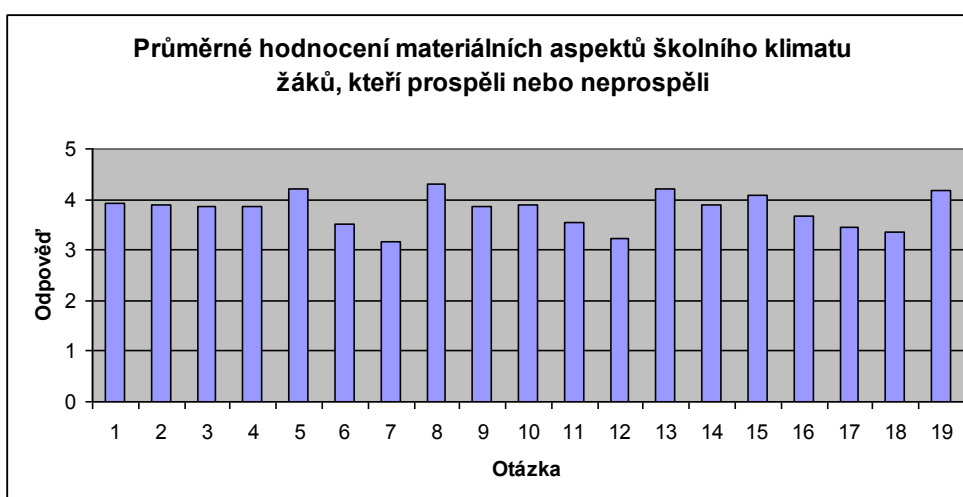
Příloha 9

Statistika – hodnocení materiálních aspektů školního klimatu žáků, kteří prospěli nebo neprospěli

Otázka	Četnost tvrzení u žáků, kteří prospěli s vyznamenáním					Průměrné hodnocení tvrzení
	1	2	3	4	5	
1	3	2	7	22	16	3,92
2	0	4	11	21	14	3,9
3	2	2	10	23	13	3,86
4	2	5	9	16	18	3,86
5	3	3	4	10	30	4,22
6	7	3	14	10	16	3,5
7	6	8	16	11	9	3,18
8	2	2	4	13	29	4,3
9	4	4	6	17	19	3,86
10	2	1	16	13	18	3,88
11	2	5	17	16	10	3,54
12	10	5	11	12	12	3,22
13	1	3	7	12	27	4,22
14	2	5	9	14	20	3,9
15	2	0	13	12	23	4,08
16	6	6	7	11	20	3,66
17	9	3	10	13	15	3,44
18	14	2	6	9	19	3,34
19	2	4	6	9	29	4,18

tab. 9

Průměrné hodnocení materiálních aspektů školního klimatu této skupiny je 3,793, směrodatná odchylka činí 1,247.

graf 14

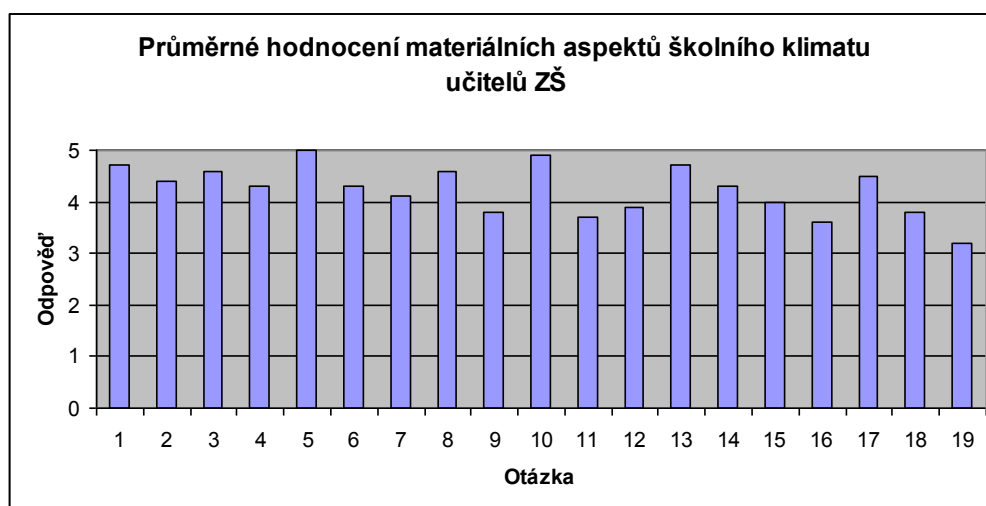
Příloha 10

Statistika – hodnocení materiálních aspektů školního klimatu učitelů ZŠ

Otázka	Četnost tvrzení u učitelů					Průměrné hodnocení tvrzení
	1	2	3	4	5	
1	0	0	0	3	7	4,7
2	0	0	0	6	4	4,4
3	0	0	0	4	6	4,6
4	0	0	1	5	4	4,3
5	0	0	0	0	10	5
6	0	1	1	2	6	4,3
7	0	0	2	5	3	4,1
8	0	0	0	4	6	4,6
9	0	2	1	4	3	3,8
10	0	0	0	1	9	4,9
11	0	3	2	0	5	3,7
12	0	1	1	6	2	3,9
13	0	0	0	3	7	4,7
14	0	1	0	4	5	4,3
15	0	1	2	3	4	4
16	0	2	1	6	1	3,6
17	0	0	1	3	6	4,5
18	0	2	1	4	3	3,8
19	0	4	2	2	2	3,2

tab. 10

Průměrné hodnocení materiálních aspektů školního klimatu této skupiny je 4,232, směrodatná odchylka činí 0,934.

graf 15

Příloha 11

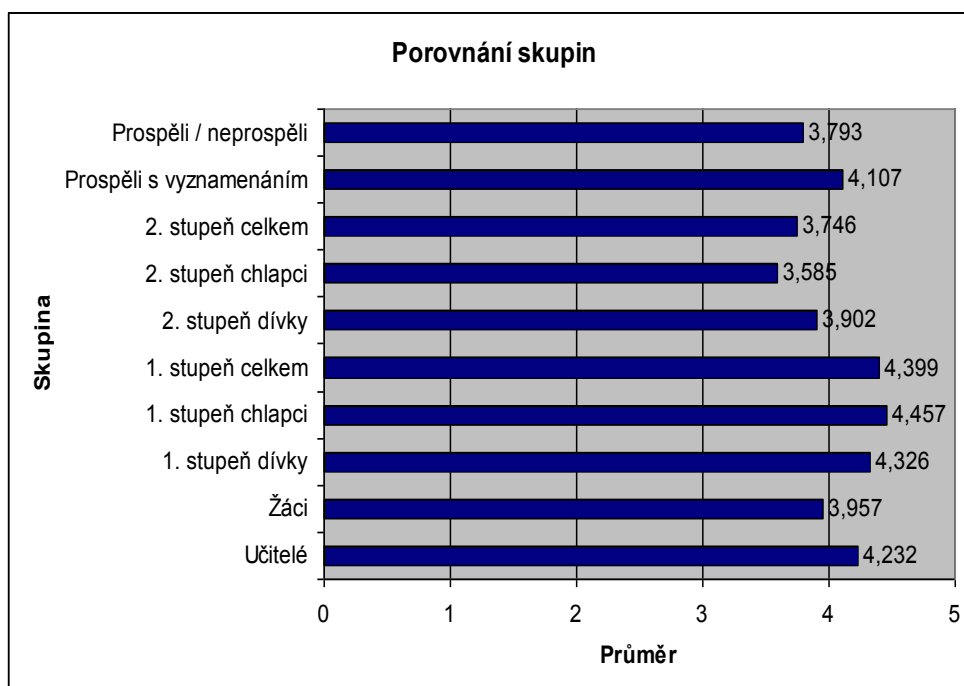
Základní popisné statistiky pro všechny skupiny celkem

Celkový průměr	Modus	Četnost modu	Minimum	Četnost minima
4,05	5	944	1	118

tab. 11

Příloha 12

Porovnání průměrů skupin výzkumu (vztahuje se ke str. 35 – 37)

graf 16

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Markéta Kakáčová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. Jana Kantorová, Ph. D.
Rok obhajoby:	2010

Název práce:	Materiální aspekty školního klimatu
Název v angličtině:	Material aspects of school climate
Anotace práce:	Bakalářská práce je zaměřena na materiální aspekty školního klimatu a jeho složky. Objasňuje základní pojmy a upozorňuje na význam hodnocení školního klimatu. Dále mapuje vzrůst zájmu o školní klima. Výzkum se zaměřuje na charakteristiku materiálních aspektů školního klimatu na ZŠ.
Klíčová slova:	Prostředí, škola, atmosféra, klima, klima školy, školní klima, materiální aspekty školního klimatu
Anotace v angličtině:	Bachelor thesis focuses on material aspects of school climate and its components. It explains basic concepts and highlights the importance of evaluation school climate. The research focuses on characterization of material aspects of school climate at elementary school.
Klíčová slova v angličtině:	Environment, school, atmosphere, climate, climate of the school, school climate, material aspects of school climate
Přílohy vázané v práci:	12 příloh
Rozsah práce:	59 stran
Jazyk práce:	český

